
Dự án Mục tiêu Xã hội trong Tăng trưởng Xanh bền vững tại Việt Nam

BÁO CÁO
ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG XÃ HỘI VÀ GIỚI CỬA
CHÍNH SÁCH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN¹

Nhóm nghiên cứu:

Ths Nguyễn Thị Diệu Hồng
Ths Phạm Ngọc Toàn

¹ Quan điểm thể hiện trong bài viết là quan điểm cá nhân của nhóm tác giả. Nhóm tác giả xin chân thành cảm ơn những ý kiến đóng góp quý báu của các đồng nghiệp từ Vụ BHXH, từ GIZ trong quá trình thực hiện nghiên cứu này

Hà Nội, tháng 9 năm 2018

MỤC LỤC

Tóm tắt báo cáo

I. GIỚI THIỆU CHÍNH SÁCH ĐƯỢC ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG

1.1. Bối cảnh chính sách được ban hành

1.2. Mục tiêu ban hành chính sách

II. ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG XÃ HỘI VÀ GIỚI CỬA CHÍNH SÁCH

2.1. Xác định vấn đề bất cập

2.2. Đánh giá tác động của chính sách hưởng BHXH một lần đối với đối tượng chịu sự tác động

2.2.1 Phương pháp đánh giá

2.2.2 Những nhóm đối tượng chịu sự tác động

2.2.3 Một số vấn đề tác động đến quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động

2.2.4 Một số vấn đề khác

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ GIẢI PHÁP GIẢI QUYẾT TÁC ĐỘNG CỦA CHÍNH SÁCH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN

3.1 Kết luận

3.2 Kiến nghị giải pháp giải quyết tác động của chính sách hưởng BHXH một lần

IV. CÁC PHỤ LỤC

Phụ lục 1: Quy định của pháp luật về hưởng BHXH một lần qua các thời kỳ.

Phụ lục 2: Quy định hưởng BHXH một lần ở một số quốc gia.

Phụ lục 3: Giới thiệu cuộc khảo sát việc thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần.

Tóm tắt báo cáo

Với mục tiêu đến năm 2020, cơ bản bảo đảm an sinh xã hội toàn dân, Luật BHXH năm 2014 đã có quy định thay đổi chính sách hưởng BHXH một lần nhằm (i) hạn chế việc người tham gia BHXH cả bắt buộc và tự nguyện rời bỏ hệ thống và (ii) bảo toàn những khoảng thời gian đã đóng BHXH của họ để tích lũy dần dần cho quyền hưởng lương hưu trí hàng tháng trong tương lai khi nghỉ hưu. Tuy nhiên, khi Luật BHXH năm 2014 vẫn chưa có hiệu lực thi hành thì ngày 22 tháng 6 năm 2015, Quốc hội đã thông qua Nghị quyết số 93/2015/QH13 tạm dừng việc thực hiện thay đổi quy định hưởng BHXH một lần của Luật BHXH năm 2014.

Nghiên cứu đánh giá này chỉ tập trung đánh giá tác động xã hội và giới của chính sách hưởng chế độ BHXH một lần – hai khía cạnh trong đánh giá tác động tổng thể của chính sách, bao gồm kinh tế, thủ tục hành chính, xã hội, giới và hệ thống pháp luật.

Việc đánh giá tác động xã hội và giới của chính sách hưởng chế độ BHXH một lần nhằm khẳng định những khía cạnh tích cực của chính sách đồng thời chỉ ra các hạn chế và tìm kiếm các giải pháp nhằm khắc phục những hạn chế đó để tạo sự đồng thuận trong triển khai thực hiện chính sách cũng như trong hoàn thiện chính sách về BHXH.

Nghiên cứu đánh giá sử dụng các phương pháp định tính và định lượng bao gồm rà soát phân tích tài liệu và khảo sát thực tế tại 4 địa phương – Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh, Bắc Giang và Long An với tổng số người được phỏng vấn là 207 người đã hưởng và đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần.

Trên cơ sở các quy định của pháp luật BHXH về hưởng BHXH một lần, đã có hơn 3 triệu người hưởng BHXH một lần trong giai đoạn 2013 – 2017, nghĩa là bình quân mỗi năm có hơn nửa triệu người hưởng BHXH một lần. Quyền hưởng các chế độ BHXH nói chung và hưởng chế độ hưu trí khi về già nói riêng sẽ mất đi cùng với việc hưởng BHXH một lần của người lao động. Mức độ bao phủ của hệ thống BHXH cũng vì thế sẽ bị thu hẹp ở cả khía cạnh số người tham gia hệ thống và số người thụ hưởng các chế độ BHXH. Từ đó cho thấy chính sách hưởng BHXH một lần đã tác động rất lớn đến nỗ lực phát triển đối tượng BHXH của đất nước.

Nghiên cứu đánh giá tác động đã xác định được những nhóm đối tượng sau đây chịu tác động khi quy định của Luật BHXH năm 2014 về hưởng BHXH chưa được thực hiện, bao gồm:

- Chủ yếu là những người sau khi mất việc làm ở khu vực thuộc diện bao phủ của BHXH bắt buộc – nghĩa là có được sự chia sẻ đóng góp BHXH của người sử dụng lao động – khó có khả năng tìm lại được việc làm ở khu vực này và khả năng tài chính thấp để tham gia BHXH tự nguyện do phải

thực hiện toàn bộ nghĩa vụ đóng góp nếu muốn duy trì mức đóng góp trước đó.

- Phụ nữ có xu hướng hưởng BHXH một lần nhiều hơn nam giới. Quyết định hưởng BHXH một lần của lao động nữ chịu tác động rất lớn từ vai trò giới được xã hội đặt lên họ.

- Những người hưởng BHXH một lần tập trung chủ yếu ở khu vực ngoài Nhà nước, 2.306.042 trong tổng số 3.049.706 người đã hưởng BHXH một lần giai đoạn 2013–2017, chiếm 76%. Số lượng nam giới hưởng BHXH một lần ít hơn phụ nữ, nhưng lại cao hơn khá nhiều ở khu vực Nhà nước và ở loại hình BHXH tự nguyện. Đặc biệt từ năm 2017, có sự gia tăng đột biến trong hưởng BHXH một lần ở loại hình BHXH tự nguyện.

- Những người hưởng chế độ BHXH một lần tập trung ở độ tuổi từ 20 đến 39, chiếm 69% tổng số người hưởng BHXH một lần giai đoạn 2013–2017. Điều đáng lưu ý là tỷ lệ hưởng chế độ BHXH một lần là khá cao ở nhóm tuổi từ 55 đến 59 tuổi và từ 60 tuổi trở lên thuộc khu vực Nhà nước. Những người lao động này thường có số năm tham gia BHXH thấp lại đến tuổi nghỉ hưu và không có khả năng tự đóng BHXH tự nguyện để đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng.

- Nhìn chung trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của những người hưởng chế độ BHXH một lần thấp, chủ yếu chưa hết phổ thông trung học và chưa qua đào tạo nghề, chiếm 82,13% số người được khảo sát. Tuy nhiên, những người có trình độ đại học vẫn chiếm 5,31% trong tổng số người hưởng BHXH một lần được khảo sát.

Nghiên cứu đánh giá cũng phát hiện thấy điều kiện 20 năm đóng BHXH để được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng là quá dài không phù hợp với khả năng tạo và duy trì việc làm cho người lao động của nền kinh tế. Điều kiện này cùng với điều kiện kinh tế khó khăn đã khiến những người lao động – phải quan tâm đến những nhu cầu trước mắt – nản lòng trong quá trình theo đuổi đóng góp cho hệ thống để được hưởng hưu trí trong tương lai khi về già.

Hạn chế tình trạng hưởng BHXH một lần để tích lũy cho lương hưu trong tương lai đối với người lao động nói riêng và để duy trì và phát triển diện bao phủ của BHXH đối với hệ thống nói chung đang thiếu một chiến lược truyền thông tổng thể.

Nghiên cứu đánh giá tác động khẳng định những thay đổi trong quy định về chính sách hưởng BHXH một lần theo Luật BHXH 2014 nhằm mục đích duy trì và phát triển diện bao phủ của hệ thống BHXH thông qua việc hạn chế những người tham gia BHXH, cả bắt buộc và tự nguyện, lựa chọn việc hưởng BHXH một lần, từ đó bảo toàn thời gian đóng BHXH để hưởng chế độ hưu trí trong tương lai là hoàn toàn phù hợp với các chuẩn mực quốc tế và tương đồng với các quốc gia có quy định về hưởng BHXH một lần.

Để mở rộng và duy trì diện bao phủ BHXH, đảm bảo các chế độ dài hạn trong đó có chế độ hưu trí của những người lao động, và góp phần thực hiện các mục tiêu của chính sách an sinh xã hội, một số những giải pháp sau đây cần được đưa vào để thực hiện đồng bộ:

1. Về luật pháp:

- Cần nghiên cứu hạ thấp quy định về điều kiện thời gian đóng BHXH để được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng kết hợp với mức hưởng thấp hơn và sự hỗ trợ của nhà nước nhằm đảm bảo cho những người cao tuổi, không còn khả năng làm việc với khoảng thời gian đóng BHXH trước đó ngắn hoặc không có khả năng đóng BHXH, được hưởng một khoản lương hưu hợp lý. Điều này sẽ khiến người lao động nhận thấy cơ hội được hưởng hưu trí khi đến tuổi về hưu và có niềm tin vào hệ thống từ đó nỗ lực theo đuổi quá trình đóng góp đảm bảo tự an sinh xã hội của mình.

- Cần có chính sách cho phép những người lao động đã và đang tham gia BHXH, cả bắt buộc và tự nguyện được vay từ khoản đã đóng góp BHXH của mình để phục vụ nhu cầu về đầu tư kinh doanh, nhà ở hoặc khám chữa bệnh dài ngày. Khi những nhu cầu này được giải quyết, người lao động có thể sẽ có việc làm và thu nhập ổn định từ đó quay trở lại đóng góp và trả nợ cho hệ thống. Điều này sẽ tạo được mối quan hệ tương hỗ lẫn nhau giữa các thành viên và hệ thống.

2. Về công tác tuyên truyền và phổ biến pháp luật:

- Công tác tuyên truyền và phổ biến pháp luật phải được đặt vào vị trí trung tâm của quá trình xây dựng và hoàn thiện chính sách, pháp luật. Người dân cần được biết và được tham vấn một cách hiệu quả về ý nghĩa và mục đích của những điều chỉnh và thay đổi chính sách, pháp luật sẽ được thông qua. Điều này sẽ giúp tạo được sự đồng thuận trong xã hội ngay từ khi chính sách, pháp luật được thiết kế và được ban hành, cũng như giúp người lao động có kế hoạch chuẩn bị tốt cho các giai đoạn sau khi chính sách và pháp luật được điều chỉnh, thay đổi.

- Một chiến lược truyền thông tổng thể về mở rộng đối tượng của hệ thống BHXH, trong đó có việc hạn chế tình trạng hưởng BHXH một lần cần được cơ quan quản lý Nhà nước về BHXH cũng như cơ quan BHXH các cấp phối hợp thực hiện.

3. Về nghiên cứu khoa học:

Cần thực hiện những nghiên cứu sâu, ở diện rộng về tác động lên quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động ở các khía cạnh lao động, việc làm, di cư, đầu tư và tài chính để có những bằng chứng xác thực làm cơ sở cho việc đưa ra giải pháp mang tính đồng bộ hỗ trợ cho việc thực hiện chính sách và pháp luật về BHXH./.

I. GIỚI THIỆU CHÍNH SÁCH ĐƯỢC ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG

1.1. Bối cảnh chính sách hưởng BHXH một lần được sửa đổi trong Luật BHXH năm 2014

Với mục tiêu đến năm 2020, cơ bản bảo đảm an sinh xã hội toàn dân theo hướng mở rộng đối tượng tham gia các loại hình BHXH, khuyến khích nông dân, người lao động trong khu vực phi chính thức tham gia BHXH tự nguyện², Luật BHXH năm 2014 đã có những quy định nhằm đạt được mục tiêu này. Trong các quy định đó có sự thay đổi về chính sách hưởng BHXH một lần³ đối với người tham gia nhằm (i) hạn chế việc người tham gia BHXH cả bắt buộc và tự nguyện dời bỏ hệ thống để duy trì độ bao phủ của BHXH và (ii) bảo toàn những khoảng thời gian đã đóng BHXH của họ để tích lũy dần dần cho quyền hưởng lương hưu hàng tháng trong tương lai khi nghỉ hưu. Thay đổi trong chính sách hưởng BHXH một lần theo Luật BHXH năm 2014 đã hạn chế số đối tượng được hưởng khi loại bỏ quy định “sau một năm nghỉ việc nếu không tiếp tục đóng BHXH và có yêu cầu nhận”⁴ của Luật BHXH năm 2006.

Tuy nhiên, khi Luật BHXH năm 2014 vẫn chưa có hiệu lực thi hành thì một bộ phận người lao động chủ yếu ở các tỉnh, thành phố phía Nam có kiến nghị được lựa chọn hưởng BHXH một lần hoặc bảo lưu thời gian đóng BHXH như quy định tại Luật BHXH năm 2006. Trước tình hình này và trên cơ sở các kiến nghị của Ủy ban nhân dân thành phố Hồ Chí Minh, ý kiến của Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam cũng như của Chính phủ⁵, ngày 22 tháng 6 năm 2015, Quốc hội đã thông qua Nghị quyết số 93/2015/QH13 về việc thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần đối với người lao động. Nghị quyết này cho phép người lao động tham gia BHXH bắt buộc sau một năm nghỉ việc, người tham gia BHXH tự nguyện sau một năm không tiếp tục đóng BHXH mà chưa đủ 20 năm đóng BHXH được nhận BHXH một lần nếu có yêu cầu. Thực chất là

² Nghị quyết số 15-NQ/TW ngày 01 tháng 06 năm 2012 của Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam về chính sách xã hội giai đoạn 2012 – 2020

³ Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014

⁴ Điểm c Khoản 1 Điều 55

⁵ Đề cương “Giới thiệu nội dung Nghị quyết số 93/2015/QH13 của Quốc hội về thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần đối với người lao động” của Vụ Phổ biến, giáo dục pháp luật, Bộ Tư pháp

cho phép quay trở lại quy định trước đây về chính sách hưởng BHXH một lần của Luật BHXH năm 2006.

Trên cơ sở yêu cầu của Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2015, để đánh giá tác động xã hội và giới của chính sách hưởng chế độ BHXH một lần theo quy định tại Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014, Dự án về Mục tiêu Xã hội trong Tăng trưởng Xanh Bên vững của GIZ (sau đây gọi là Dự án) phối hợp với Vụ BHXH tổ chức thực hiện nghiên cứu đánh giá đối với chính sách đã nêu cả ở khía cạnh định tính và định lượng.

1.2. Mục tiêu của việc đánh giá chính sách

Đánh giá tác động xã hội và giới của chính sách hưởng chế độ BHXH một lần nhằm khẳng định những khía cạnh tích cực của chính sách đồng thời chỉ ra các hạn chế và tìm kiếm các giải pháp nhằm khắc phục những hạn chế đó để tạo sự đồng thuận trong triển khai thực hiện chính sách cũng như trong hoàn thiện chính sách về BHXH nói chung và BHXH một lần nói riêng. Đánh giá tác động xã hội và giới là hai khía cạnh thuộc phạm vi đánh giá tác động tổng thể của chính sách, bao gồm kinh tế, thủ tục hành chính, xã hội, giới và hệ thống pháp luật. Do vậy, các tác động được ghi nhận và các kiến nghị được nghiên cứu đề xuất chỉ tập trung vào khía cạnh xã hội và giới.

II. ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG XÃ HỘI VÀ GIỚI CỦA CHÍNH SÁCH

Đánh giá tác động xã hội và giới của chính sách hưởng BHXH một lần thuộc nhóm đánh giá sau khi chính sách được ban hành vì chính sách này đang được triển khai thực hiện .

2.1. Những vấn đề bất cập

Các quy định về hưởng BHXH một lần đã có ngay từ Điều lệ tạm thời năm 1961 về các chế độ BHXH, trong đó nêu rõ chi trả BHXH một lần được thực hiện trong trường hợp người lao động bị mất sức lao động phải thôi việc. Mức trợ cấp BHXH một lần được tính mỗi năm bằng một tháng lương, nhưng thấp nhất cũng bằng hai tháng lương, kể cả phụ cấp và trợ cấp con (nếu có)⁶.

⁶ Điều 40 Nghị định số 218/CP ngày 27 tháng 12 năm 1961 của Hội đồng Chính phủ ban hành Điều lệ tạm thời về các chế độ BHXH đối với công nhân, viên chức Nhà nước

Điều lệ BHXH năm 1995, sau đó quy định người lao động nghỉ việc nhưng chưa đủ tuổi đời để hưởng trợ cấp hưu trí hàng tháng thì được hưởng trợ cấp 1 lần hoặc có thể chờ đến khi đủ tuổi đời thì được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng. Mức hưởng trợ cấp 1 lần được xác định với mỗi năm đóng BHXH được tính bằng 1 tháng mức bình quân của tiền lương tháng làm căn cứ đóng BHXH⁷.

Luật BHXH năm 2006 đã có quy định cụ thể hơn về các trường hợp được yêu cầu hưởng BHXH một lần, bao gồm:

- Đủ tuổi hưởng lương hưu mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;
- Suy giảm khả năng lao động từ 61% trở lên mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;
- Sau một năm nghỉ việc và chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;
- Ra nước ngoài để định cư;
- Sĩ quan, hạ sĩ quan, binh sĩ lực lượng vũ trang phục vụ có thời hạn khi phục viên, xuất ngũ, thôi việc mà không đủ điều kiện để hưởng lương hưu⁸. Cách tính mức hưởng trợ cấp 1 lần theo Luật này đã tăng từ 1 tháng lên 1,5 tháng mức bình quân tiền lương, tiền công tháng đóng BHXH đối với mỗi năm đóng BHXH⁹.

Trên cơ sở sửa đổi Luật BHXH năm 2006, Luật BHXH năm 2014 đã loại bỏ các trường hợp bị suy giảm khả năng lao động từ 61% trở lên và các trường hợp sau một năm nghỉ việc mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH được hưởng BHXH một lần; đồng thời bổ sung trường hợp đối với những người đang bị mắc một trong những bệnh nguy hiểm đến tính mạng được hưởng BHXH một lần¹⁰. Cách tính mức hưởng BHXH một lần cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi theo Luật này tiếp tục được tăng từ 1,5 tháng lên 2 tháng mức bình quân tiền lương, tiền công tháng đóng BHXH cho mỗi năm đóng BHXH¹¹. Có lẽ sự hào phóng này

⁷ Điều 28 Nghị định số 12/CP ngày 26 tháng 1 năm 1995 của Chính phủ về việc ban hành Điều lệ BHXH

⁸ Điều 55 và Điều 73 Luật BHXH năm 2006

⁹ Điều 56 và Điều 74 Luật BHXH năm 2006

¹⁰ Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014

¹¹ Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014

đã khích lệ người tham gia BHXH hưởng BHXH một lần sau khi bị mất việc làm ở khu vực chính thức.

Tuy nhiên, ngày 22 tháng 6 năm 2015 Quốc hội đã có Nghị quyết số 93/2015/QH13 quy định trở lại trường hợp người lao động sau một năm nghỉ việc mà chưa đủ 20 năm đóng bảo hiểm xã hội được hưởng bảo hiểm xã hội một lần như Luật Bảo hiểm xã hội năm 2006 đã quy định. Như vậy, thực chất là tiếp tục cho phép thực hiện theo Luật Bảo hiểm xã hội năm 2006 với mức hưởng đối với mỗi năm đóng BHXH được tăng lên. *Những trường hợp được hưởng BHXH một lần qua các thời kỳ từ năm 1995 đến nay được tổng hợp trong Bảng 1.*

Nội dung chi tiết của những quy định của pháp luật về hưởng bảo hiểm xã hội một lần qua các thời kỳ từ năm 1961 đến nay được nêu trong Phụ lục 1.

Bảng 1: Các trường hợp được hưởng BHXH một lần qua các thời kỳ từ năm 1995 đến nay

	Điều lệ BHXH năm 1995	Luật BHXH năm 2006	Luật BHXH năm 2014	Nghị quyết số 93/2015/QH13	NĐ số 115/2015/NĐ-CP và NĐ số 134/2015/NĐ-CP
Các trường hợp được yêu cầu hưởng BHXH một lần					
1. Chưa đủ tuổi đời để hưởng trợ cấp hưu trí hàng tháng	✓				
2. Đủ tuổi hưởng lương hưu mà chưa đủ điều kiện đóng BHXH		✓	✓		✓
3. Suy giảm khả năng lao động từ 61% trở lên mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH		✓			
4. Sau một năm nghỉ việc nếu không tiếp tục đóng BHXH và có yêu cầu nhận		✓		✓	✓
5. Ra nước ngoài để định cư		✓	✓		✓
6. Người đang bị mắc một trong những bệnh nguy hiểm đến tính mạng			✓		✓
7. Sĩ quan, hạ sĩ quan, chiến sĩ lực lượng vũ trang khi phục viên, xuất ngũ, thôi việc mà không đủ điều kiện để hưởng lương hưu		✓	✓		✓
Số tháng tiền lương, tiền công bình quân tháng đóng BHXH cho mỗi năm đóng BHXH trong tính mức hưởng BHXH một lần					
Đối với số năm đóng BHXH trước năm 2014	1 tháng	1,5 tháng	1,5 tháng	1,5 tháng	1,5 tháng
Đối với số năm đóng BHXH từ năm 2014 trở đi			2 tháng	2 tháng	2 tháng

Trên cơ sở các quy định của pháp luật BHXH về hưởng BHXH một lần, theo số liệu của BHXH Việt Nam, đã có hơn 3 triệu người hưởng BHXH một lần trong giai đoạn 2013 – 2017, nghĩa là bình quân mỗi năm có hơn nửa triệu người hưởng BHXH một lần (*chi tiết xem Biểu 1*). Đây là một con số quá lớn so với nỗ lực phát triển đối tượng BHXH của toàn ngành BHXH.

**Biểu 1: Tình hình hưởng BHXH một lần
giai đoạn 2013-17**

Đơn vị tính: Người

	Năm 2013	Năm 2014	Năm 2015	Năm 2016	Năm 2017	Tổng
Số người hưởng BHXH một lần	601.202	713.175	644.666	523.632	567.031	3.049.706

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Số liệu báo cáo của 4 địa phương được khảo sát là Hà Nội, Bắc Giang, TP. Hồ Chí Minh và Long An còn cho thấy một xu hướng gia tăng trong cả giai đoạn từ 2014 đến 2017 (*chi tiết xem Biểu 2*).

**Biểu 2. Tình hình thực hiện chế độ BHXH 1 lần
giai đoạn 2014-17 của 4 địa phương được khảo sát**

Đơn vị tính: Người

Năm	HÀ NỘI	BẮC GIANG	LONG AN	TP. HỒ CHÍ MINH
2014	13.440	11.671	15.678	–
2015	15.350	10.320	16.737	78.354
2016	16.865	10.975	18.202	79.446
2017	20.720	10.957	19.015	88.341

Nguồn: BHXH Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh, năm 2018.

Quyền hưởng các chế độ BHXH nói chung và hưởng chế độ hưu trí khi về già nói riêng sẽ mất đi cùng với việc hưởng BHXH một lần của người lao động. Mức độ bao phủ của hệ thống BHXH cũng vì thế sẽ bị thu hẹp ở cả khía cạnh số người tham gia hệ thống và số người thụ hưởng các chế độ BHXH, từ đó cho thấy các nỗ lực mở rộng diện bao phủ và phát triển đối tượng của đất nước sẽ gặp rất nhiều khó khăn.

Xét từ góc độ tiêu chuẩn quốc tế, các Công ước về An sinh xã hội (các tiêu chuẩn tối thiểu), năm 1952 (No. 102) và Công ước về các chế độ Mất sức lao động, Hưu trí và Tử tuất, năm 1967 (No. 128) của Tổ chức Lao động Quốc tế chỉ tập trung yêu cầu các quốc gia thành viên “*đảm bảo cho những người được bảo vệ*” được hưởng chế độ hưu trí định kỳ (hàng tháng hoặc hàng năm) tùy theo số năm đóng góp hay làm việc hoặc thường trú của họ, mà không đề cập đến việc hưởng BHXH một lần – một hình thức hoàn toàn không phù hợp trong đảm bảo sự bảo vệ của xã hội đối với các thành viên của mình để đương đầu với những khó khăn, cú sốc về kinh tế và xã hội dẫn đến mất hoặc làm giảm nghiêm trọng thu nhập do tuổi già.

Trên thế giới chỉ một số ít quốc gia với các chương trình hưu trí BHXH dựa trên đóng góp quy định chi trả khoản BHXH một lần khi những người tham gia không đủ điều kiện theo luật định để hưởng hưu trí định kỳ. Thông tin về quy định hưởng BHXH một lần ở một số quốc gia trên thế giới được trình bày tại Phụ lục 2.

Nhìn chung, việc chi trả BHXH một lần chỉ được các quốc gia thực hiện khi người lao động đến tuổi nghỉ hưu mà không đủ điều kiện hưởng hưu trí định kỳ (hàng tháng, quý hoặc năm) (*giống như quy định tại các Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014*) nhằm hoàn trả lại một phần hoặc toàn bộ số tiền người lao động đã đóng góp trong thời gian làm việc của mình. Điều kiện đóng góp để hưởng hưu trí cũng chỉ là 10 năm hoặc 15 năm, không quá dài như ở Việt Nam với 20 năm đóng BHXH. Hơn nữa, người lao động thường được khuyến khích tiếp tục đóng BHXH để có thể đủ điều kiện hưởng hưu trí trong tương lai như trong trường hợp của Trung Quốc.

2.2 Đánh giá tác động của chính sách hưởng BHXH một lần đối với đối tượng chịu sự tác động

2.2.1 Phương pháp đánh giá

Nghiên cứu đánh giá này chỉ tập trung phân tích tác động đối với nhóm đối tượng chịu sự điều chỉnh trực tiếp của chính sách hưởng BHXH một lần là những người lao động đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần, cả bắt buộc và tự nguyện.

Nghiên cứu đánh giá sử dụng các phương pháp định tính và định lượng bao gồm rà soát phân tích tài liệu và khảo sát thực tế tại địa phương.

• *Rà soát phân tích tài liệu:* Các tài liệu được rà soát phân tích, bao gồm:

- Các số liệu, thông tin do Vụ BHXH thuộc Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội và cơ quan BHXH các cấp cung cấp;

- Các báo cáo hàng năm về tình hình thực hiện chính sách hưởng BHXH của địa phương và của các bên liên quan;

- Thông tin được các phương tiện thông tin đại chúng phản ánh về phản ứng của các nhóm đối tượng thuộc phạm vi điều chỉnh của các quy định về chính sách hưởng BHXH một lần.

• *Khảo sát thực tế tại địa phương:* Khảo sát được thực hiện tại 4 địa phương (Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Bắc Giang và Long An) thông qua phỏng vấn bằng Phiếu hỏi nhằm thu thập các thông tin cần thiết để phân tích sâu những tác động xã hội và giới của chính sách hưởng BHXH một lần đối với cá nhân người lao động mà việc rà soát đánh giá tài liệu không thể thu thập được. Chi tiết về cuộc khảo sát được trình bày tại Phụ lục 3.

2.2.2 Những nhóm đối tượng chịu sự tác động

• PHỤ NỮ HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN NHIỀU HƠN NAM GIỚI

Nhìn chung, phụ nữ hưởng BHXH một lần nhiều hơn nam giới ở tất cả các năm trong giai đoạn được quan sát (Hình 1).

Hình 1: Tình hình hưởng BHXH một lần phân theo giới tính, giai đoạn 2013 - 2017

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Xu hướng này cũng được phản ánh qua số liệu báo cáo của 4 địa phương được khảo sát (*chi tiết xem Biểu 3*). Kết quả khảo sát ở 4 địa phương còn cho thấy 15,46% số người được hỏi (tất cả đều là phụ nữ) quyết định hưởng BHXH một lần vì nghỉ việc để sinh con, chăm sóc con cái và bố mẹ già ốm đau, không xác định thời gian nào sẽ quay trở lại làm việc ở khu vực thuộc diện bao phủ của BHXH bắt buộc. Rõ ràng quyết định hưởng BHXH một lần của lao động nữ chịu tác động rất lớn từ vai trò giới được xã hội đặt lên họ. Sinh con, nuôi con, chăm sóc các thành viên gia đình bị ốm hoặc sức khỏe yếu; phân biệt đối xử về giới trong thị trường lao động vì những lý do mang thai, sinh con và nuôi con nhỏ; và thiếu các dịch vụ và cơ sở hạ tầng về giáo dục mầm non ở các khu công nghiệp và khu chế xuất hoặc vùng lân cận khiến phụ nữ phải bỏ việc dẫn đến tình trạng hưởng BHXH một lần.

“Nghỉ việc để ở nhà trông con nhỏ, chăm sóc bố mẹ chồng già. Khi bé đi mẫu giáo thì sẽ đi làm trở lại” (*Một lao động nữ ở Long An, sinh năm 1991, đã có 7 năm 7 tháng đóng BHXH bắt buộc*)

Biểu 3. Tình hình thực hiện chế độ BHXH một lần của 4 địa phương được khảo sát

Đơn vị tính: Người

Năm	HÀ NỘI		BẮC GIANG		LONG AN		TP. HỒ CHÍ MINH	
	Nam	Nữ	Nam	Nữ	Nam	Nữ	Nam	Nữ
2014	6.498	6.942	3.287	8,384	6.665	9.013	–	–
2015	7.286	8.064	3.188	7,132	7.314	9.423	36.908	41.446
2016	8.056	8.809	3.500	7,475	7.484	10.718	36.613	42.833
2017	10.222	10.498	4.095	6,862	8.439	10.576	42.040	46.301

Nguồn: BHXH Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh, năm 2018.

• NGƯỜI LÀM VIỆC Ở KHU VỰC NGOÀI NHÀ NƯỚC HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN NHIỀU Ở KHU VỰC NHÀ NƯỚC

Số liệu báo cáo cho thấy những người hưởng BHXH một lần tập trung chủ yếu ở khu vực ngoài Nhà nước, 2.306.042 trong tổng số 3.049.706 người đã hưởng BHXH một lần, chiếm 76%.

Số lượng nam giới hưởng BHXH một lần ít hơn phụ nữ, nhưng lại cao hơn khá nhiều ở khu vực Nhà nước và ở loại hình BHXH tự nguyện (Biểu 4).

Điều đáng lưu ý là vào các năm 2013 – 2015 có một số lượng lớn, cả phụ nữ và nam giới, hưởng BHXH một lần ở cả khu vực Nhà nước và ngoài Nhà nước, sau đó xu hướng này vẫn giữ nguyên đối với khu vực ngoài Nhà nước và có sự giảm đáng kể ở khu vực Nhà nước vào các năm 2016 – 2017. Đặc biệt từ năm 2017, có sự gia tăng đột biến trong hưởng BHXH một lần ở loại hình BHXH tự nguyện. Điều này có thể được lý giải là do việc làm ở khu vực Nhà nước ổn định hơn và loại hình BHXH tự nguyện không còn hấp dẫn đối với những người tham gia BHXH vì chỉ được hưởng hai chế độ (*hưu trí và tử tuất*) so với năm chế độ (*ốm đau, thai sản, tai nạn lao động và bệnh nghề nghiệp, hưu trí và*

tử tuất) của BHXH bắt buộc. Cần có những nghiên cứu chi tiết và đầy đủ hơn để có thể đánh giá được tác động của việc làm ở những khu vực khác nhau lên quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động.

Biểu 4: Tình hình hưởng BHXH một lần theo giới tính, khu vực làm việc và loại hình BHXH, giai đoạn 2013 – 2017

Đơn vị tính: Người

	Khu vực Nhà nước		Khu vực ngoài Nhà nước		BHXH tự nguyện	
	Nam	Nữ	Nam	Nữ	Nam	Nữ
Năm 2013	85.696	56.876	203.882	254.739	6	3
Năm 2014	126.913	131.074	203.348	251.825	10	5
Năm 2015	99.965	77.015	213.398	254.260	17	11
Năm 2016	53.182	41.063	179.640	249.745	0	2
Năm 2017	39.023	31.814	214.059	281.146	615	374
CỘNG	<u>404.779</u>	<u>337.842</u>	<u>1.014.327</u>	<u>1.291.715</u>	<u>648</u>	<u>395</u>

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Nhìn từ cấp độ địa phương, mặc dù không có được số liệu tách biệt về việc làm của người lao động ở khu vực Nhà nước và ngoài Nhà nước, số liệu khảo sát cho thấy từ năm 2014 đến năm 2017, ở các địa phương như thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang và tỉnh Long An, số người hưởng BHXH một lần đều có xu hướng gia tăng, cả nam giới và phụ nữ, trong cả loại hình BHXH bắt buộc và BHXH tự nguyện, trừ trường hợp ở Bắc Giang – số lượng lao động nữ hưởng BHXH một lần lại có xu hướng giảm (Chi tiết xem Biểu 5). Xu hướng này cần được nghiên cứu đánh giá cụ thể và chi tiết hơn vì chưa chắc đã là do nhận thức của phụ nữ cao hơn của nam giới về tác động của hưởng BHXH một lần lên quyền hưởng lương hưu sau này của họ, mà có thể số lượng lao động nữ ở đây có việc làm và đang tham gia BHXH không còn nhiều.

- Đối với loại hình BHXH bắt buộc:

Số liệu báo cáo thống kê của Thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang và Long An cho thấy nhìn chung số lượng phụ nữ hưởng BHXH một lần luôn cao hơn của nam giới trong cùng kỳ đánh giá. Đặc biệt ở Bắc

Giang, số lao động nữ hưởng BHXH một lần cao hơn từ xấp xỉ 1,7 lần đến hơn 2,5 lần so với lao động nam. Còn ở Long An con số này dao động từ 1,3 đến 1,5 lần. Điều này có thể được lý giải là do ở các địa phương này tập trung nhiều ngành nghề sản xuất kinh doanh sử dụng nhiều lao động nữ và mức độ chuyên việc hoặc mất việc làm của lao động nữ là khá cao.

“Sau 12 năm làm việc, công ty phá sản, mất việc làm. Tuổi 35 gần như là tuổi khó kiếm việc đối với người lao động, đặc biệt là phụ nữ. Thời gian chờ đến khi được hưởng lương hưu quá dài, không đóng tiếp thì để đấy phí, một khoản tiền nhàn rồi không hiệu quả” (*Một lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1982, đã có 8 năm đóng BHXH bắt buộc*)

Biểu 5: Tình hình hưởng BHXH một lần theo giới tính, loại hình BHXH, giai đoạn 2014-2017

Đơn vị tính: Người

Năm	Hà Nội		Bắc Giang		Long An	
	Nam	Nữ	Nam	Nữ	Nam	Nữ
LOẠI HÌNH BẢO HIỂM XÃ HỘI BẮT BUỘC						
2014	6.373	6.823	3.270	8.364	6.521	8.962
2015	7.042	7.707	3.137	7.077	7.123	9.351
2016	7.854	8.585	3.464	7.426	7.355	10.676
2017	9.943	10.269	4.068	6.836	8.374	10.542
LOẠI HÌNH BẢO HIỂM XÃ HỘI TỰ NGUYỆN						
2014	125	119	17	20	144	51
2015	244	357	51	55	191	72
2016	202	224	36	49	129	42
2017	279	229	27	26	65	34

Nguồn: BHXH Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh, năm 2018.

- Đối với loại hình BHXH tự nguyện:

- Theo số liệu thống kê của BHXH Hà Nội, số lượng người, cả nam giới và phụ nữ, hưởng BHXH một lần có xu hướng tăng trong giai

đoạn từ 2014 đến 2017, đặc biệt số lượng nam giới hưởng BHXH một lần trong các năm 2014 và 2017 đều cao hơn phụ nữ. Trong khi đó, số lượng người, cả nam giới và phụ nữ, hưởng BHXH một lần ở Long An và Bắc Giang đạt cao nhất vào năm 2015 – một năm trước khi Luật BHXH năm 2014 có hiệu lực thi hành, sau đó có xu hướng giảm.

• NGƯỜI HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN THEO NHÓM TUỔI

Theo số liệu báo cáo của BHXH Việt Nam, những người hưởng chế độ BHXH một lần tập trung ở độ tuổi từ 20 đến 39, chiếm 69% tổng số người hưởng BHXH một lần giai đoạn 2013–2017, cụ thể: nhóm từ 35 tuổi đến 39 tuổi chiếm 11%; nhóm từ 20 tuổi đến 24 tuổi chiếm 14%; tiếp theo là nhóm từ 30 tuổi đến 34 tuổi và từ 30 tuổi đến 34 tuổi lần lượt là 18,84 chiếm 19%; những người thuộc nhóm từ 25 đến 29 tuổi hưởng chế độ BHXH một lần cao nhất với số lượng chiếm 25% (Biểu 6). Số liệu báo cáo cũng cho thấy tỷ lệ phụ nữ hưởng chế độ BHXH một lần ở khu vực ngoài Nhà nước cao hơn so với nam giới ở hầu hết các nhóm tuổi trừ các nhóm 45-49, 50-54 và từ 60 tuổi trở lên. Trái lại, tỷ lệ nam giới hưởng chế độ BHXH một lần ở khu vực Nhà nước và loại hình BHXH tự nguyện cao hơn so với phụ nữ nam giới ở hầu hết các nhóm tuổi trừ nhóm 20-24 và 15-19 (Biểu 7 và Biểu 8).

Kết quả khảo sát ở thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh (Biểu 9) trùng khớp với xu hướng được thể hiện trong số liệu báo cáo của các cơ quan BHXH ở cả cấp Trung ương và địa phương. Khảo sát ở 4 địa phương cho thấy cùng xu hướng trẻ của những người hưởng chế độ BHXH một lần ở độ tuổi từ 20 đến 49, chiếm 89,37% số người được khảo sát, cụ thể: các nhóm từ 20 tuổi đến 24 tuổi và nhóm từ 45 tuổi đến 49 tuổi, mỗi nhóm chiếm hơn 7% – tương ứng là 7,73% và 7,25%; nhóm từ 40 tuổi đến 44 chiếm 12,56%; các nhóm từ 25 tuổi đến 29 tuổi và từ 30 tuổi đến 34 tuổi lần lượt là 18,84% và 19,81%; những người thuộc nhóm từ 35 đến 39 tuổi hưởng chế độ BHXH một lần cao nhất, chiếm 23,19%. Tỷ lệ phụ nữ hưởng chế độ BHXH một lần cao hơn ở nam giới ở hầu hết các nhóm tuổi, trừ hai nhóm từ 50 tuổi đến 54 tuổi và từ 55 tuổi đến 59 tuổi.

Xu hướng hưởng BHXH một lần với tỷ lệ cao của các nhóm tuổi từ 25 đến 29; 30 đến 34; và từ 35 đến 39 có thể được giải thích là do phụ nữ của các nhóm này đang trong độ tuổi sinh đẻ phải nghỉ việc sinh con cũng như tỷ lệ cao của phụ nữ bị sa thải sau tuổi 35 đã được phản ánh gần đây trên báo chí. Cần có một nghiên cứu sâu về mối quan hệ tương hỗ giữa việc làm và khả năng tham gia BHXH của lao động nữ (cả bắt

buộc và tự nguyện) ở độ tuổi sinh đẻ (15 – dưới 40 tuổi) để có những can thiệp thích đáng về chính sách đối với nhóm lao này.

Khi xét từng khu vực việc làm và loại hình BHXH, điều đáng lưu ý là tỷ lệ hưởng chế độ BHXH một lần là khá cao ở nhóm tuổi từ 55 đến 59 tuổi và từ 60 tuổi trở lên ở khu vực Nhà nước. Điều này có thể được lý giải là do sự tham gia BHXH bắt buộc muộn – xuất phát từ việc mở rộng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc của chính sách đối với một số loại hình hợp đồng lao động và loại hình công việc mà trước đây không thuộc diện bao phủ của BHXH bắt buộc. Những người lao động này thường có số năm tham gia BHXH thấp lại đến tuổi nghỉ hưu và không có khả năng tự đóng BHXH tự nguyện để đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng nên phải hưởng BHXH một lần.

Biểu 6: Tình hình hưởng BHXH một lần theo độ tuổi, khu vực làm việc và loại hình BHXH, giai đoạn 2013 - 2017

Đơn vị tính: Người, %

Nhóm tuổi	Khu vực Nhà nước		Khu vực ngoài Nhà nước		BHXH tự nguyện		CỘNG TỔNG	
	Số người	%	Số người	%	Số người	%	Số người	%
Từ 15 đến 19	828	0%	3.888	0%	0	0%	4.716	0%
Từ 20 đến 24	39.760	5%	398.816	17%	22	2%	438.598	14%
Từ 25 đến 29	102.113	14%	650.420	28%	129	12%	752.662	25%
Từ 30 đến 34	102.394	14%	488.167	21%	208	20%	590.769	19%
Từ 35 đến 39	64.674	9%	261.738	11%	191	18%	326.603	11%
Từ 40 đến 44	42.238	6%	157.215	7%	155	15%	199.608	7%
Từ 45 đến 49	32.023	4%	97.647	4%	96	9%	129.766	4%
Từ 50 đến 54	57.813	8%	62.986	3%	80	8%	120.879	4%
Từ 55 đến 59	118.710	16%	64.631	3%	101	10%	183.442	6%
Từ 60 tuổi trở lên	182.068	25%	120.534	5%	61	6%	302.663	10%
CỘNG	742.621	100%	2.306.042	100%	1043	100%	3.049.706	100%

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Biểu 7: Tình hình hưởng BHXH một lần theo giới tính, độ tuổi, khu vực làm việc và loại hình BHXH, giai đoạn 2013 - 2017

Đơn vị tính: Người

Nhóm tuổi	TỔNG THEO KHU VỰC						CỘNG TỔNG	
	Khu vực Nhà nước		Khu vực ngoài Nhà nước		BHXH tự nguyện			
	Nam	Nữ	Nam	Nữ	Nam	Nữ	NAM	NỮ
Từ 15 đến 19	334	494	1.162	2.726	0	0	1.496	3.220
Từ 20 đến 24	17.871	21.889	126.551	272.265	11	11	144.433	294.165
Từ 25 đến 29	55.411	46.702	261.713	388.707	70	59	317.194	435.468
Từ 30 đến 34	60.010	42.384	219.661	268.506	111	97	279.782	310.987
Từ 35 đến 39	38.740	25.934	121.890	139.848	105	86	160.735	165.868
Từ 40 đến 44	26.272	15.966	76.649	80.566	96	59	103.017	96.591
Từ 45 đến 49	20.133	11.890	51.160	46.487	65	31	71.358	58.408
Từ 50 đến 54	26.934	30.879	34.542	28.444	68	12	61.544	59.335
Từ 55 đến 59	66.313	52.397	30.518	34.113	65	36	96.896	86.546
Từ 60 tuổi trở lên	92.761	89.307	90.481	30.053	57	4	183.299	119.364
CỘNG	404.779	337.842	1.014.327	1.291.715	648	395	1.419.754	1.629.952

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

Biểu 8: Tình hình hưởng BHXH một lần theo giới tính, độ tuổi, khu vực làm việc và loại hình BHXH, giai đoạn 2013 - 2017

Đơn vị tính: Người, %

Nhóm tuổi	Khu vực Nhà nước				Khu vực ngoài Nhà nước				BHXH tự nguyện			
	Nam	% của nam	Nữ	% của nữ	Nam	% của nam	Nữ	% của nữ	Nam	% của nam	Nữ	% của nữ
Từ 15 đến 19	334	40%	494	60%	1.162	30%	2.726	70%	0		0	
Từ 20 đến 24	17.871	45%	21.889	55%	126.551	32%	272.265	68%	11	50%	11	50%
Từ 25 đến 29	55.411	54%	46.702	46%	261.713	40%	388.707	60%	70	54%	59	46%
Từ 30 đến 34	60.010	59%	42.384	41%	219.661	45%	268.506	55%	111	53%	97	47%
Từ 35 đến 39	38.740	60%	25.934	40%	121.890	47%	139.848	53%	105	55%	86	45%
Từ 40 đến 44	26.272	62%	15.966	38%	76.649	49%	80.566	51%	96	62%	59	38%
Từ 45 đến 49	20.133	63%	11.890	37%	51.160	52%	46.487	48%	65	68%	31	32%
Từ 50 đến 54	26.934	47%	30.879	53%	34.542	55%	28.444	45%	68	85%	12	15%
Từ 55 đến 59	66.313	56%	52.397	44%	30.518	47%	34.113	53%	65	64%	36	36%
Từ 60 tuổi trở lên	92.761	51%	89.307	49%	90.481	75%	30.053	25%	57	93%	4	7%
CÔNG	404.779	55%	337.842	45%	1.014.327	44%	1.291.715	56%	648	62%	395	38%

Nguồn: Vụ BHXH – Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, 2018.

Ghi chú: Số liệu này chưa bao gồm 2 tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh.

BIỂU 9: Số người hưởng BHXH một lần theo nhóm tuổi, giới tính và địa phương được khảo sát

Đơn vị tính: Người, %

	Hà Nội			Bắc Giang			HCM			Long An			TỔNG CHUNG			
	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Tỷ trọng của nhóm tuổi so với tổng số
Từ 20 đến 24 tuổi	0	0	0	3	2	5	3	4	7	2	2	4	8	8	16	7.73%
Từ 25 đến 29 tuổi	2	9	11	3	4	7	4	8	12	5	4	9	14	25	39	18.84%
Từ 30 đến 34 tuổi	4	4	8	6	9	15	3	9	12	1	5	6	14	27	41	19.81%
Từ 35 đến 39 tuổi	1	5	6	5	9	14	6	14	20	3	5	8	15	33	48	23.19%
Từ 40 đến 44 tuổi	0	1	1	4	1	5	8	9	17	1	2	3	13	13	26	12.56%
Từ 45 đến 49 tuổi	0	1	1	1	1	2	6	4	10	0	2	2	7	8	15	7.25%
Từ 50 đến 54 tuổi	3	5	8	0	0	0	0	2	2	1	1	2	4	8	12	5.80%
Từ 55 đến 59 tuổi	0	0	0	0	0	0	3	2	5	1	0	1	4	2	6	2.90%
Từ 60 tuổi trở lên	0	0	0	0	0	0	2	0	2	2	0	2	4	0	4	1.93%
Cộng	<u>10</u>	<u>25</u>	<u>35</u>	<u>22</u>	<u>26</u>	<u>48</u>	<u>35</u>	<u>52</u>	<u>87</u>	<u>16</u>	<u>21</u>	<u>37</u>	<u>83</u>	<u>124</u>	<u>207</u>	<u>100.00%</u>

Nguồn: BHXH Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh, năm 2018.

• NHÓM NGƯỜI HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN THEO TRÌNH ĐỘ HỌC VẤN VÀ CHUYÊN MÔN KỸ THUẬT

Số liệu báo cáo của cơ quan BHXH ở cả cấp trung ương và địa phương đều không cung cấp được thông tin về trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của những người hưởng chế độ BHXH một lần, do đó việc đánh giá tác động được dựa trên các số liệu thu thập được từ cuộc khảo sát ở 4 địa phương, bao gồm: thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh.

Số liệu khảo sát cho thấy nhìn chung trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của những người hưởng chế độ BHXH một lần thấp, chủ yếu chưa hết phổ thông trung học và chưa qua đào tạo nghề, chiếm 82,13% số người được khảo sát. Những người có trình độ trung học cơ sở có tỷ lệ hưởng BHXH một lần cao nhất – chiếm 41,06% số người được phỏng vấn, tiếp đó là những người có trình độ phổ thông trung học chiếm 19,81% số người được phỏng vấn.

Những người có trình độ chuyên môn kỹ thuật thường có tỷ lệ hưởng BHXH một lần thấp hơn rất nhiều so với những người chưa hết phổ thông trung học và chưa qua đào tạo nghề. Tuy nhiên, những người có trình độ đại học vẫn chiếm 5,31% trong tổng số người hưởng BHXH một lần được khảo sát. Đặc biệt là tỷ lệ phụ nữ ở trình độ này lại cao hơn rất nhiều so với nam giới (8 phụ nữ so với 3 nam giới). Chi tiết về trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của những người được khảo sát được trình bày trong Biểu 10.

Có kết quả như trên có thể là do tại các địa bàn được khảo sát có nhiều khu công nghiệp, thu hút nhiều lao động trẻ, có tay nghề không cao với đặc điểm việc làm mang tính mùa vụ (dệt may, chế biến nông sản). Cần có những nghiên cứu sâu hơn về trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của người lao động đã tác động như thế nào đến nhận thức của họ về ý nghĩa và bản chất của các chính sách BHXH để có những giải pháp phù hợp trong tuyên truyền vận động tham gia BHXH cũng như ở lại hệ thống.

Biểu 10: Số người hưởng BHXH một lần theo trình độ học vấn và CMKT, giới tính và địa phương

Đơn vị tính: Người, %

	Hà Nội			Bắc Giang			HCM			Long An			TỔNG CHUNG			
	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Tỷ trọng của nhóm tuổi so với tổng số
Chưa đi học	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0.48%
Dưới tiểu học	0	2	2	0	1	1	3	5	8	1	0	1	4	8	12	5.80%
Tiểu học	0	0	0	2	1	3	3	8	11	4	5	9	9	14	23	11.11%
Trung học cơ sở	4	12	16	7	13	20	11	18	29	6	14	20	28	57	85	41.06%
Sơ cấp nghề	0	1	1	1	1	2	3	2	5	0	0	0	4	4	8	3.86%
Phổ thông trung học	1	4	5	6	5	11	9	9	18	5	2	7	21	20	41	19.81%
Trung cấp nghề	4	1	5	4	0	4	1		1	0	0	0	9	1	10	4.83%
Trung cấp chuyên nghiệp	0	1	1	0	1	1	2	4	6	0	0	0	2	6	8	3.86%
Cao đẳng nghề	0	2	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1.45%
Cao đẳng	0	1	1	2	1	3	1	0	1	0	0	0	3	2	5	2.42%
Đại học	1	1	2	0	2	2	2	5	7	0	0	0	3	8	11	5.31%
Cộng	10	25	35	22	26	48	35	52	87	16	21	37	83	124	207	100.00%

Nguồn: Tính toán từ kết quả khảo sát ở Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh.

• NHÓM NGƯỜI CÓ THỜI GIAN ĐÓNG BẢO HIỂM XÃ HỘI THẤP, KHÔNG ĐỦ KHẢ NĂNG TIẾP TỤC THAM GIA BẢO HIỂM XÃ HỘI TỰ NGUYỆN ĐỂ ĐỦ ĐIỀU KIỆN HƯỞNG LƯƠNG HƯU HÀNG THÁNG TRONG TƯƠNG LAI

Số liệu khảo sát ở 4 địa phương – thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh – cho thấy hầu hết những người đã hưởng và đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần dựa trên những năm, tháng làm việc ở khu vực thuộc diện bao phủ của BHXH bắt buộc – nghĩa là được người sử dụng lao động cùng tham gia đóng góp.

Quyết định hưởng BHXH một lần của rất nhiều người lao động được xuất phát từ thực tế mất việc làm ở khu vực chính thức, với thời gian đóng góp BHXH chưa lâu, ***nhưng không đủ khả năng về tài chính để tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện***, mặc dù vẫn có việc làm ở khu vực phi chính thức ngay sau đó (92,75% tổng số người được khảo sát);

“Công ty có chính sách giảm biên chế bị chuyển sang làm công việc khác không phù hợp nên nghỉ việc về nhà làm. Đã suy nghĩ đắn đo rất nhiều mới quyết định rút BHXH một lần vì còn lâu mới đến tuổi nghỉ hưu lại đang cần tiền.... Minh biết là có thể tham gia BHXH tự nguyện nhưng mức đóng quá cao không thể theo được” (*Một lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1974, đã có 18 năm đóng BHXH bắt buộc*)

Biểu 11 cho thấy nhóm người có từ 5 năm đến 10 năm đóng BHXH bắt buộc hưởng BHXH một lần cao nhất (36,23% trong tổng số người được phỏng vấn), tiếp đó là nhóm có từ 1 đến dưới 3 năm đóng BHXH (24,15%) và nhóm có từ 3 đến dưới 5 năm đóng BHXH (20,77%).

Có đến 11,59% số người được khảo sát có từ 10 đến dưới 15 năm đóng BHXH và 3,38% số người được khảo sát có từ 15 năm trở lên đóng BHXH đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần. Những khoảng thời gian mà ở các quốc gia khác được coi là đủ điều kiện để hưởng chế độ hưu trí khi họ đến tuổi nghỉ hưu theo luật định với mức hưởng có thể là thấp. Công ước về An sinh xã hội (các tiêu chuẩn tối thiểu) năm 1952 (No. 102) và Công ước về các chế độ Mất sức lao động, Hưu trí và Tử tuất, năm 1967 (No. 128) của Tổ chức Lao động Quốc tế nêu rõ một tỷ lệ hưởng được giảm bớt đối với những người lao động có 15 năm hoặc 10 năm đóng góp hoặc làm việc.

Biểu 11: Số người hưởng BHXH một lần theo số năm đóng BHXH bắt buộc, giới tính và địa phương

Đơn vị tính: Người, %.

	Hà Nội			Bắc Giang			TP. HCM			Long An			TỔNG CHUNG			Tỷ trọng của nhóm tuổi so với tổng số
	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	
Dưới 1 năm	1	1	2	1	1	2	1	2	3	0	1	1	3	5	8	3.86%
Từ 1 đến dưới 3 năm	0	7	7	8	6	14	7	11	18	4	7	11	19	31	50	24.15%
Từ 3 đến dưới 5 năm	3	7	10	5	9	14	4	10	14	3	2	5	15	28	43	20.77%
Từ 5 đến dưới 10 năm	6	6	12	7	7	14	13	19	32	8	9	17	34	41	75	36.23%
Từ 10 đến dưới 15 năm	0	4	4	1	3	4	9	4	13	1	2	3	11	13	24	11.59%
Từ 15 năm trở lên	0	0	0	0	0	0	1	6	7	0	0	0	1	6	7	3.38%
Cộng	10	25	35	22	26	48	35	52	87	16	21	37	83	124	207	100.00%

Nguồn: Tính toán từ kết quả khảo sát ở Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh.

Điều đáng lưu ý là có đến 8,70% số người lao động được phỏng vấn cho biết do tuổi còn trẻ, thời gian đóng BHXH ngắn nên sau này cũng không được hưởng lương hưu hàng tháng, do vậy đã đưa ra quyết định hưởng BHXH một lần.

“Lấy chồng xa, con còn nhỏ, phải tự lo cuộc sống nên rất vất vả. Cần tiền để xoay sở tự tạo việc làm. Hiện không có việc làm, vì công việc sản xuất linh kiện điện tử không còn phù hợp. Thời gian đóng ngắn nên sau này cũng không được hưởng lương hưu. Rất muốn tham gia BHXH tự nguyện nhưng khó khăn quá nên lưỡng lự mãi mới quyết định đi rút. Tiếc lắm. Giá như Nhà nước có chính sách cho hưởng lương hưu với thời gian đóng ngắn như của cháu thì cháu sẽ quyết định dừng hưởng BHXH một lần ngay”
(Một lao động nữ ở Hà Nội, sinh năm 1984, đã có 10 năm đóng BHXH bắt buộc)

Trong khi đó có 2,42% số người được phỏng vấn cho biết họ **sắp hoặc đến tuổi nghỉ hưu nhưng thời gian đóng được quá ngắn** (dưới 15 năm) nên quyết định hưởng BHXH một lần;

“Già quá rồi nghỉ việc mà không đủ thời gian hưởng hưu trí nên rút một lần” (Một lao động nam ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1951, đã có 12 năm đóng BHXH bắt buộc)

Một vấn đề rất đáng được quan tâm là số người hưởng BHXH một lần từ 2 lần trở lên (14,01% trong tổng số người được phỏng vấn) đã và đang xảy ra ở tất cả các địa bàn được khảo sát (Biểu 12). Người lao động nhiều lần hưởng BHXH một lần xảy ra chủ yếu đối với lao động di cư từ khu vực nông thôn ra thành phố. Đặc biệt phụ nữ hưởng BHXH một lần từ 2 lần trở lên cao gấp 3 lần nam giới. Những phụ nữ được hỏi cho biết những lần hưởng BHXH một lần thường gắn với thời gian nghỉ việc về quê sinh con và chăm sóc chờ con lớn để đi tìm việc làm khác.

“Biết về BHXH tự nguyện chứ vì đã nhiều lần hưởng BHXH 1 lần rồi. Lần đầu ở Bình Thuận - 2 năm; Lần hai cũng ở Bình Thuận - 2 năm; Lần này ở đây - Bình Tân, được 2 năm 8 tháng” (Một lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1988)

Biểu 12: Số người hưởng BHXH một lần theo số lần hưởng, giới tính và địa phương

Đơn vị tính: Người, %.

	Hà Nội			Bắc Giang			TP. HCM			Long An			TỔNG CHUNG			
	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Nam	Nữ	Cộng	Tỷ trọng của nhóm tuổi so với tổng số
Đã có một lần hưởng BHXH một lần	9	25	34	21	21	42	29	44	73	15	14	29	74	104	178	85.99%
Đã có hai lần trở lên hưởng BHXH một lần	1	0	1	1	5	6	6	8	14	1	7	8	9	20	29	14.01%
Cộng	10	25	<u>35</u>	22	26	<u>48</u>	35	52	<u>87</u>	16	21	<u>37</u>	83	124	<u>207</u>	100.00%

Nguồn: Tính toán từ kết quả khảo sát ở Hà Nội, Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh.

2.2.3 Một số vấn đề tác động đến quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động

Kết quả khảo sát ở 4 địa phương cho thấy lý do được người lao động đưa ra khi quyết định hưởng BHXH một lần rất đa dạng, phụ thuộc vào hoàn cảnh của mỗi cá nhân người được hỏi. Bên cạnh một số lý do đã được đề cập ở bên trên, những vấn đề sau đây có tác động đáng kể đến quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động.

- **Thủ tục hành chính để hưởng:** Những người đã người hưởng BHXH một lần từ 2 lần trở lên cho biết thủ tục hành chính để hưởng BHXH một lần hiện nay khá thuận lợi, nhanh chóng, tạo tâm lý thoải mái cho người lao động làm thủ tục để hưởng chế độ này.

“Việc giải quyết chế độ BHXH một lần rất đơn giản, nộp đơn, hẹn đến lấy tiền là xong” (Một lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1981, đã có 4 năm 11 tháng đóng BHXH bắt buộc)

Bên cạnh đó, việc điều chỉnh tăng trong cách tính mức hưởng BHXH một lần cho những năm đóng BHXH từ năm 2014 trở đi 1,5 tháng mức bình quân tiền lương lên 2 tháng đối với mỗi năm đóng BHXH đã khuyến khích người lao động hưởng chế độ này. Điều này hoàn toàn phù hợp với báo cáo của các địa phương rằng từ năm 2016 trở lại đây, tình trạng hưởng BHXH một lần có xu hướng gia tăng.

- **Cần tiền để đầu tư kinh doanh, trang trải cho gia đình hoặc đầu tư cho con ăn học** sau khi mất việc làm là lý do được đưa ra của nhóm và chiếm 28,02% số người được hỏi. Những khoản đầu tư kinh doanh chủ yếu dành cho các hoạt động kinh doanh tại nhà như mở cửa hàng tạp hóa, buôn bán hàng trên mạng, hàng ăn, tiệm cắt tóc, mua máy may để lập tổ may gia công tại nhà, đầu tư cho chăn nuôi (nuôi tôm, đào ao thả cá). Những khoản trang trải cho gia đình chủ yếu là xây nhà (nhà một tầng), sửa nhà, mua phương tiện đi lại (xe máy).

“Được hơn 50 triệu mở cửa hàng tạp hóa (đã xây được cửa hàng)” (Một lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1970, đã có 14 năm đóng BHXH bắt buộc)

- **Trang trải nợ nần, chi phí sinh hoạt:** Sử dụng khoản tiền hưởng BHXH một lần để trang trải nợ nần được 7,25% số người được phỏng vấn đưa ra;

“Dù không đáng bao nhiêu do đang cần tiền gấp, bắt buộc phải rút ra để trả nợ” (*Một lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1987, đã có 2 năm đóng BHXH bắt buộc*)

- 4,35% số người được phỏng vấn phải quyết định hưởng BHXH một lần để **trang trải chi phí chữa bệnh nặng, dài ngày**;

“Bị viêm phổi mãn tính phải nghỉ việc cần tiền chữa bệnh. Ra tết tôi sẽ đi làm tư vì mình là thợ giỏi đứng được nhiều máy nên sẽ thu nhập cao hơn nhưng không biết có được đóng BHXH không. Nếu tự đóng thì cao lắm không chịu nổi” (*Một lao động nam ở Long An, sinh năm 1975, đã có 6 năm 9 tháng đóng BHXH bắt buộc*)

- **Chuyển sang tham gia bảo hiểm thương mại** là lý do 2,90% số người được hỏi đưa ra khi quyết định hưởng BHXH một lần;

“Không muốn tham gia BHXH nữa để chuyển sang tham gia bảo hiểm thương mại, hiện đã đi làm lại nhưng không tham gia BHXH mà tham gia bảo hiểm thương mại, vì không tin vào BHXH” (*Một lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1996, đã có 1 năm đóng BHXH bắt buộc*)

- **Ra nước ngoài định cư** là một trong những trường hợp được pháp luật quy định cho phép hưởng BHXH một lần, tuy nhiên chỉ có 1,93% số người được phỏng vấn có lý do này;

- **Gửi tiết kiệm**: Một tỷ lệ rất nhỏ (1,45% số người được phỏng vấn) cho biết họ dùng tiền hưởng chế độ BHXH một lần để gửi tiết kiệm vì có lợi hơn.

“Dùng tiền hưởng BHXH một lần để gửi tiết kiệm có lợi hơn” (*Một lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1970, đã có 14 năm đóng BHXH bắt buộc*)

Rõ ràng khía cạnh tài chính đóng một vai trò quan trọng trong việc ra quyết định hưởng BHXH một lần của những người tham gia BHXH trong một hệ thống BHXH dựa trên nguyên tắc đóng – hưởng. Để có thể giải bài toán này, vai trò hỗ trợ tài chính của Nhà nước đối với người lao động thông qua các chính sách như hỗ trợ đóng BHXH, cho vay để mua nhà, khởi nghiệp là vô cùng quan trọng.

Bên cạnh những nhóm lý do nêu ở trên, có đến 17,39% số người được phỏng vấn, mỗi người đã đưa ra những lý do rất khác nhau của mình về quyết định hưởng BHXH một lần trong đó có những lý do rất đáng chú ý, mặc dù chỉ mang tính đơn lẻ, bao gồm:

- **Người lao động thiếu hiểu biết về các chính sách và pháp luật** về BHXH nên chịu tác động từ những thông tin từ người quen, đồng nghiệp và đôi khi từ chủ sử dụng lao động nên đã đưa ra quyết định hưởng BHXH một lần;

“Không biết gì về BHXH nhưng do nghe người quen nói được rút tiền BHXH trước đây nên đi rút, được chút nào hay chút nấy phụ giúp gia đình vì bản thân bị bệnh tim, sức khỏe yếu rất cần tiền” (Một lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1985, đã có 5 năm đóng BHXH bắt buộc và đã nghỉ việc được 5 năm)

- **Người lao động thiếu niềm tin vào chính sách BHXH**, do thay đổi nhiều, liên tục trong thời gian ngắn mà không được tuyên truyền và giải thích một cách đầy đủ về ý nghĩa và mục đích của những quy định mới khi có những thay đổi.

“Hiện không đi làm cho công ty Mai Linh nữa, nghe nói sau này nếu rút BHXH 1 lần chỉ lấy được phần của người lao động đóng nên lấy đi nhờ thay đổi chính sách lại thiệt, và lại hiện cũng đang cần tiền” (Một lao động nam ở Hà Nội, sinh năm 1987, đã có 9 năm đóng BHXH bắt buộc)

Nhìn chung, người lao động đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần được phỏng vấn chỉ coi nguồn đóng góp BHXH bắt buộc của người sử dụng lao động như một khoản phúc lợi lớn từ việc làm ở khu vực chính thức, mà không coi đó như một khoản tiết kiệm dần dần từ quãng thời gian làm việc của mình và được sự đảm bảo của Nhà nước nhằm bảo vệ họ khi về già – một giai đoạn dễ bị tổn thương của cuộc đời – thông qua việc hưởng chế độ hưu trí định kỳ hàng tháng. Do đó khi có dịp được hưởng “khoản phúc lợi lớn” này là người lao động sẽ “tận dụng” ngay. Chỉ có 4 trong tổng số 50 người đã hưởng BHXH một lần được hỏi mong muốn được trả lại khoản tiền đã hưởng để tiếp tục đóng BHXH và có 5 trong tổng số 157 người đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần được hỏi sau khi trao đổi và chia sẻ thông tin với nhóm chuyên gia đánh giá tác động đã quyết định dừng không làm thủ tục hưởng BHXH một lần nữa.

“Rút rất tiếc. Rất muốn trả lại khoản BHXH một lần để tiếp tục đóng tự nguyện. Mà cũng không trả lại được khoản đã hưởng” (*Một lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1982, đã có 11 năm 4 tháng đóng BHXH bắt buộc*)

Có đến một nửa số người được hỏi (103/207) không biết về chương trình BHXH tự nguyện và chính sách của Nhà nước trong hỗ trợ tiền đóng BHXH cho người lao động tham gia BHXH tự nguyện, đặc biệt ở TP. Hồ Chí Minh và Long An.

Hơn nữa, những người đã hưởng và đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần rất thiếu kiến thức và hiểu biết về một số quy định liên quan đến quyền được hưởng chế độ hưu trí trong tương lai như chốt sổ BHXH, cộng dồn thời gian công tác khi có những khoảng thời gian làm việc với những chủ sử dụng lao động khác nhau dẫn đến tình trạng một người có thể có nhiều sổ BHXH (có người hiện đang giữ 4 sổ BHXH) và lo lắng rằng nếu không làm thủ tục hưởng BHXH ngay sau khi mất việc làm thì sẽ “mất hết”.

Điều đáng lưu ý là người lao động sau khi chấm dứt hợp đồng lao động khi đến chốt sổ BHXH luôn được người sử dụng lao động nhắc nhở, với thiện ý, về thủ tục hưởng chế độ bảo hiểm thất nghiệp và quyền hưởng BHXH một lần của người lao động. Tuy nhiên sự “nhắc nhở” này cũng được người lao động hiểu rằng nếu không làm thủ tục hưởng BHXH sau khi hưởng bảo hiểm thất nghiệp sẽ “mất hết”.

- Qua trao đổi với các cơ quan BHXH cấp tỉnh và cấp huyện tại địa phương, nhóm chuyên gia nhận thấy người lao động ít có cơ hội được giao tiếp trực tiếp với cán bộ, nhân viên BHXH để tìm hiểu hoặc được giải thích cặn kẽ về chính sách BHXH nói chung và chế độ BHXH một lần nói riêng do áp lực của cơ chế một cửa – thời gian tiếp xúc rất hạn chế.

Gần như không có tài liệu truyền thông về ý nghĩa và tầm quan trọng của việc tham gia BHXH, trong đó có BHXH tự nguyện.

“Bạn biết không nhiều người vẫn thích hưởng hưu trí đây chỉ vì họ không biết về chính sách này cũng như không biết gì về bản chất, lợi ích của BHXH thôi” (*Lao động nam ở Hà Nội, sinh năm 1964, đã có 9 năm đóng BHXH*)

Quan sát thực tế cho thấy các tài liệu truyền thông chưa thiết thực, nội dung chưa cụ thể, chi tiết về quyền và nghĩa vụ của người tham gia

(chẳng hạn sự hỗ trợ của Nhà nước đối với các khoản đóng góp của những người tham gia BHXH tự nguyện), ngôn ngữ được sử dụng trong các tài liệu vẫn khá kỹ thuật gây khó hiểu cho người dân.

“BHXH Việt Nam nên tham khảo cách thức hoạt động của bảo hiểm nhân thọ trong tiếp cận khách hàng” (Lao động nữ ở Bắc Giang, sinh năm 1982, đã có 8 năm đóng BHXH)

Thiếu một chiến lược truyền thông tổng thể dẫn đến tình trạng tuyên truyền thông tin và giải thích chính sách không đúng thời điểm, thiếu chọn lọc thông tin, tác động tiêu cực đến tâm lý của người lao động. Ví dụ dư luận về việc sau này hưởng chế độ BHXH một lần chỉ bao gồm phần đóng 8% của người lao động hay vấn đề nâng tuổi nghỉ hưu hoặc điều chỉnh công thức tính lương hưu cũng như truyền thông nói quá nhiều về tình trạng nợ đóng BHXH của doanh nghiệp mà thiếu những hình thức xử lý thích đáng đã dẫn đến tâm lý phải rút ngay để tránh bị thiệt thòi về sau của người lao động.

“Nâng tuổi nghỉ hưu sẽ khiến phụ nữ quyết định hưởng BHXH một lần nhiều hơn” (Lao động nữ ở TP. Hồ Chí Minh, sinh năm 1974, đã có 18 năm đóng BHXH)

2.2.4 Một số vấn đề khác

- Về tác động đối với cơ quan BHXH trong việc giải quyết BHXH một lần

Việc thực hiện các thủ tục giải quyết hưởng BHXH một lần cho người lao động khi họ có yêu cầu đã gây áp lực không nhỏ cho cán bộ, nhân viên của cơ quan BHXH, làm tăng khối lượng công việc của bộ phận một cửa, lãng phí chi phí quản lý của cơ quan này, đặc biệt đối với những trường hợp có thời gian đóng ngắn (dưới 2 năm) và người hưởng BHXH một lần từ 2 lần trở lên.

- Một số đề xuất của những người đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần

Các đề xuất của những người đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần thường liên quan đến hoàn cảnh cụ thể của họ, bao gồm:

- Thời gian đóng BHXH để đủ điều kiện hưởng chế độ hưu trí nên được rút ngắn, ví dụ không phải là 20 năm mà chỉ còn 10 hoặc 15 năm

với mức hưởng lương hưu thấp hơn, nhưng vẫn được đảm bảo một khoản thu nhập khi về già. Với việc rút ngắn điều kiện về thời gian được hưởng chế độ hưu trí có thể sẽ khiến người lao động yên tâm ở lại hệ thống hơn là hưởng BHXH một lần. Tuy nhiên, một mức hưởng hưu trí thấp đảm bảo an toàn thu nhập cho người già cần được tính toán kỹ lưỡng.

“Theo mình, không nên quy định thời gian công tác quá dài hay các bạn gọi là đóng BHXH gì đó để được hưởng lương hưu. Nên quy định ngắn thôi dù với mức lương hưu ít ỏi, nhưng vẫn quý với rất nhiều người và như vậy mọi người mới không đi rút BHXH một lần nữa” (*Lao động nam ở Hà Nội, sinh năm 1964, đã có 9 năm đóng BHXH*)

- Khi mất việc làm, người lao động có thể được vay từ các khoản đóng góp BHXH để sinh sống cho đến khi có được việc làm mới từ đó hạn chế được việc hưởng BHXH một lần.

- Chính sách cần nhất quán, mọi thay đổi trong chính sách cần được tuyên truyền rộng rãi về ý nghĩa và mục đích của việc thay đổi trước khi ban hành để người lao động yên tâm, tin tưởng vào hệ thống.

- Cần có chính sách hỗ trợ, tạo điều kiện cho lao động nữ nuôi con nhỏ mà vẫn có thể tiếp tục làm việc, đặc biệt chú trọng đến các dịch vụ hỗ trợ gửi trẻ và cơ sở hạ tầng đối với giáo dục mầm non. Như vậy lao động nữ sẽ không phải nghỉ việc để chăm sóc con nhỏ dẫn đến rút BHXH một lần.

- Mức hỗ trợ tiền đóng BHXH cho người lao động tham gia BHXH tự nguyện cần thỏa đáng hơn để có thể đảm bảo duy trì mức đóng trước đó trong thời gian chưa tìm được việc làm mới. Từ đó khuyến khích người lao động ở lại hệ thống và tích cực tìm kiếm việc làm hơn.

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ GIẢI PHÁP GIẢI QUYẾT TÁC ĐỘNG CỦA CHÍNH SÁCH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN THEO LUẬT BẢO HIỂM XÃ HỘI NĂM 2014

3.1 Kết luận

1. Chính sách hưởng BHXH một lần được Luật BHXH năm 2014 sửa đổi và điều chỉnh nhằm mục đích duy trì và phát triển diện bao phủ

của hệ thống BHXH thông qua việc hạn chế những người tham gia BHXH, cả bắt buộc và tự nguyện, lựa chọn việc hưởng BHXH một lần, từ đó bảo toàn thời gian đóng BHXH để hưởng chế độ hưu trí trong tương lai là hoàn toàn phù hợp với các chuẩn mực quốc tế và tương đồng với các quốc gia có quy định về hưởng BHXH một lần.

2. Nghị quyết số 93/2015/QH13 ngày 22 tháng 6 năm 2015 của Quốc hội đã quy định trở lại trường hợp người lao động sau một năm nghỉ việc mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH được hưởng BHXH một lần, *thực chất là vẫn cho thực hiện các điều khoản của Luật BHXH năm 2006 về hưởng BHXH một lần*, nghĩa là tiếp tục cho phép một bộ phận người lao động, tuổi đời còn trẻ, có thời gian đóng BHXH ngắn có thể rời bỏ hệ thống, đã tạo thuận lợi cho xu hướng hưởng BHXH một lần gia tăng, tác động bất lợi đến các nỗ lực mở rộng diện bao phủ và phát triển đối tượng tham gia BHXH cả bắt buộc và tự nguyện của các địa phương nói riêng và cả đất nước nói chung.

3. Khi sửa đổi của Luật BHXH 2014 loại bỏ quy định “*sau một năm nghỉ việc nếu không tiếp tục đóng BHXH và có yêu cầu nhận*”¹² của Luật BHXH năm 2006 chưa được thực hiện, tình trạng hưởng BHXH vẫn tiếp tục tiếp diễn ra với xu hướng gia tăng. Đặc điểm của những người lao động đã hưởng hoặc đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần, bao gồm:

- Những người sau khi mất việc làm ở khu vực thuộc diện bao phủ của BHXH bắt buộc – nghĩa là có được sự chia sẻ đóng góp BHXH của người sử dụng lao động – khó có khả năng tìm lại được việc làm ở khu vực này và ít có khả năng tài chính để tham gia BHXH tự nguyện do phải thực hiện toàn bộ nghĩa vụ đóng góp nếu muốn duy trì mức đóng góp trước đó.

- Phụ nữ có xu hướng hưởng BHXH một lần nhiều hơn nam giới. Quyết định hưởng BHXH một lần của lao động nữ chịu tác động rất lớn từ vai trò giới được xã hội đặt lên họ.

- Những người hưởng BHXH một lần tập trung chủ yếu ở khu vực ngoài Nhà nước, 2.306.042 trong tổng số 3.049.706 người đã hưởng BHXH giai đoạn 2013–2017, chiếm 76%. Ở khu vực này, số lượng nam giới hưởng BHXH một lần ít hơn phụ nữ, nhưng lại cao hơn khá nhiều ở khu vực Nhà nước và ở loại hình BHXH tự nguyện. Đặc biệt từ năm

¹² Điểm c Khoản 1 Điều 55

2017, có sự gia tăng đột biến trong hưởng BHXH một lần ở loại hình BHXH tự nguyện.

- Những người hưởng chế độ BHXH một lần tập trung ở độ tuổi từ 20 đến 39, chiếm 69% tổng số người hưởng BHXH một lần giai đoạn 2013–2017, cụ thể: nhóm từ 35 tuổi đến 39 tuổi chiếm 11%; nhóm từ 20 tuổi đến 24 tuổi chiếm 14%; tiếp theo là nhóm từ 30 tuổi đến 34 tuổi và từ 30 tuổi đến 34 tuổi lần lượt là 18,84 chiếm 19%; những người thuộc nhóm từ 25 đến 29 tuổi hưởng chế độ BHXH một lần cao nhất với số lượng chiếm 25%. Điều đáng lưu ý là tỷ lệ hưởng chế độ BHXH một lần là khá cao ở nhóm tuổi từ 55 đến 59 tuổi và từ 60 tuổi trở lên thuộc khu vực Nhà nước. Những người lao động này thường có số năm tham gia BHXH thấp lại đến tuổi nghỉ hưu và không có khả năng tự đóng BHXH tự nguyện để đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng.

- Nhìn chung trình độ học vấn và chuyên môn kỹ thuật của những người hưởng chế độ BHXH một lần thấp, chủ yếu chưa hết phổ thông trung học và chưa qua đào tạo nghề, chiếm 82,13% số người được khảo sát tại 4 địa phương, bao gồm thành phố Hà Nội, tỉnh Bắc Giang, Long An và thành phố Hồ Chí Minh. Những người có trình độ trung học cơ sở có tỷ lệ hưởng BHXH một lần cao nhất – chiếm 41,06% số người được phỏng vấn, tiếp đó là những người có trình độ phổ thông trung học chiếm 19,81% số người được phỏng vấn. Tuy nhiên, những người có trình độ đại học vẫn chiếm 5,31% trong tổng số người hưởng BHXH một lần được khảo sát.

Quyền hưởng các chế độ BHXH nói chung và hưởng chế độ hưu trí khi về già nói riêng sẽ mất đi cùng với việc hưởng BHXH một lần của người lao động. Mức độ bao phủ của hệ thống BHXH cũng vì thế sẽ bị thu hẹp ở cả khía cạnh số người tham gia hệ thống và số người thụ hưởng các chế độ BHXH, từ đó cho thấy các nỗ lực mở rộng diện bao phủ và phát triển đối tượng của đất nước sẽ gặp rất nhiều khó khăn.

4. Điều kiện 20 năm đóng BHXH để được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng là quá dài không phù hợp với khả năng tạo và duy trì việc làm cho người lao động của nền kinh tế. Điều kiện này cùng với điều kiện kinh tế khó khăn đã khiến những người lao động – phải quan tâm đến những nhu cầu trước mắt – nản lòng trong quá trình theo đuổi đóng góp cho hệ thống để được hưởng hưu trí trong tương lai khi về già.

5. Bản thân chính sách và pháp luật về BHXH một mình không thể giải quyết triệt để tình trạng hưởng BHXH một lần, khi người lao

động phải đối mặt với những vấn đề như việc làm, đầu tư và di cư. Một giải pháp đồng bộ trong các lĩnh vực lao động, việc làm, di cư, đầu tư và tài chính là vô cùng quan trọng.

6. Các chính sách và pháp luật về BHXH phải được thay đổi, điều chỉnh để phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội của một đất nước, cũng như phù hợp với những đặc điểm về nhân khẩu học. Tuy nhiên, điều chỉnh và thay đổi nhiều trong khoảng thời gian người lao động đang cố gắng tích tụ sự đóng góp của mình để có thể có cơ hội thụ hưởng trong tương lai mà không được truyền thông và giải thích cặn kẽ về ý nghĩa và mục đích của những điều chỉnh và thay đổi này đã tác động rất lớn đến niềm tin của họ đối với hệ thống và chính sách BHXH. Đặc biệt những khía cạnh tích cực của các Điều 60 và Điều 77 Luật BHXH năm 2014 chưa được những người tham gia BHXH – các thành viên của hệ thống – hiểu đúng và hiểu thấu đáo dẫn đến dòi bỏ hệ thống thông qua việc hưởng BHXH một lần.

7. Hạn chế tình trạng hưởng BHXH để tích lũy cho lương hưu trong tương lai đối với người lao động nói riêng và để duy trì và phát triển diện bao phủ của BHXH đối với hệ thống nói chung đang thiếu một chiến lược truyền thông tổng thể. Trao đổi và tham vấn trực tiếp giữa người tham gia BHXH và các cơ quan BHXH còn hạn chế do áp lực của cơ chế một cửa, thiếu các tài liệu truyền thông phù hợp là những nguyên nhân dẫn đến tình trạng thiếu kiến thức và hiểu biết chính sách và pháp luật về BHXH, tác động tiêu cực đến tâm lý của người lao động khi có những thay đổi.

3.2 Kiến nghị giải pháp giải quyết tác động của chính sách hưởng BHXH một lần theo Luật BHXH năm 2014

Để mở rộng và duy trì diện bao phủ BHXH, đảm bảo các chế độ dài hạn trong đó có chế độ hưu trí của những người lao động, và góp phần thực hiện các mục tiêu của chính sách an sinh xã hội, chính sách hưởng BHXH một lần theo Luật BHXH năm 2014 cần đưa vào thực hiện những giải pháp sau:

1. Về luật pháp:

- Cần nghiên cứu hạ thấp quy định về điều kiện thời gian đóng BHXH để được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng kết hợp với mức hưởng thấp hơn và sự hỗ trợ của nhà nước nhằm đảm bảo cho những

người cao tuổi, không còn khả năng làm việc với khoảng thời gian đóng BHXH trước đó ngắn hoặc không có khả năng đóng BHXH một khoản lương hưu hợp lý. Điều này sẽ khiến người lao động nhận thấy cơ hội được hưởng hưu trí khi đến tuổi về hưu và có niềm tin vào hệ thống từ đó nỗ lực theo đuổi quá trình đóng góp đảm bảo tự an sinh xã hội của mình.

- Cần có chính sách cho phép những người lao động đã và đang tham gia BHXH, cả bắt buộc và tự nguyện được vay từ khoản đã đóng góp BHXH của mình để phục vụ nhu cầu về đầu tư kinh doanh, nhà ở hoặc khám chữa bệnh dài ngày. Khi những nhu cầu này được giải quyết, người lao động có thể sẽ có việc làm và thu nhập ổn định từ đó quay trở lại đóng góp và trả nợ cho hệ thống. Điều này sẽ tạo được mối quan hệ tương hỗ lẫn nhau giữa các thành viên và hệ thống.

2. Về công tác tuyên truyền và phổ biến pháp luật:

- Bản thân một Điều khoản của pháp luật hoặc một chính sách không thể thành công nếu không có sự đồng thuận của nhóm đối tượng chịu sự điều chỉnh. Vì vậy, công tác tuyên truyền và phổ biến pháp luật cần được đặt vào vị trí trung tâm của quá trình xây dựng và hoàn thiện chính sách, pháp luật. Người dân cần được biết và được tham vấn một cách hiệu quả (thông qua các tổ chức chính trị – xã hội, tổ chức xã hội, xã hội – nghề nghiệp) về ý nghĩa và mục đích của những điều chỉnh và thay đổi chính sách, pháp luật sẽ được thông qua. Điều này sẽ giúp tạo được sự đồng thuận trong xã hội ngay từ khi chính sách, pháp luật được thiết kế và được ban hành, cũng như giúp người lao động có kế hoạch chuẩn bị tốt cho các giai đoạn sau khi chính sách và pháp luật được điều chỉnh, thay đổi.

- Một chiến lược truyền thông tổng thể về mở rộng đối tượng của hệ thống BHXH, trong đó có việc hạn chế tình trạng hưởng BHXH một lần cần được cơ quan quản lý Nhà nước về BHXH cũng như cơ quan BHXH các cấp phối hợp thực hiện nhằm nâng cao nhận thức về ý nghĩa và tầm quan trọng của việc đóng góp tích lũy cho chế độ hưu trí khi về già, từ đó tạo sự đồng thuận của người dân nói chung và người tham gia BHXH nói riêng với những điều chỉnh và thay đổi của pháp luật về BHXH trong thời gian tới, trong đó có những điều chỉnh và thay đổi trong chính sách về hưởng BHXH một lần.

3. Về nghiên cứu khoa học:

Cần thực hiện những nghiên cứu sâu, ở diện rộng về tác động lên quyết định hưởng BHXH một lần của người lao động ở các khía cạnh

lao động, việc làm, di cư, đầu tư và tài chính để có những bằng chứng xác thực làm cơ sở cho việc đưa ra giải pháp mang tính đồng bộ hỗ trợ cho việc thực hiện chính sách và pháp luật về BHXH./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đề cương “Giới thiệu nội dung Nghị quyết số 93/2015/QH13 của Quốc hội về thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần đối với người lao động” của Vụ Phổ biến, giáo dục pháp luật, Bộ Tư pháp
2. Tài liệu kỹ thuật về những rủi ro của việc cho phép tiếp tục hưởng BHXH một lần dựa trên kết quả đánh giá tài chính bảo hiểm của ILO (Technical note on the risks of allowing the continuation of lump sum payments, based on the actuarial assessment – ILO)
3. Các chương trình bảo hiểm xã hội trên khắp thế giới.
<https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/>
4. Các Báo cáo Tình hình thực hiện chính sách, chế độ bảo hiểm xã hội, quản lý và sử dụng quỹ bảo hiểm xã hội của Chính phủ các năm từ năm 2008 đến năm 2017

IV. CÁC PHỤ LỤC

PHỤ LỤC 1: QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT VỀ HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN QUA CÁC THỜI KỲ

1. Nghị định số 218/CP ngày 27 tháng 12 năm 1961 của Hội đồng Chính phủ ban hành Điều lệ tạm thời về các chế độ BHXH đối với công nhân, viên chức Nhà nước

Điều 40. – Công nhân, viên chức nhà nước mất sức lao động phải thôi việc, mà đã công tác liên tục dưới 5 năm, được trợ cấp một lần, cứ mỗi năm bằng một tháng lương; nhưng thấp nhất cũng bằng hai tháng lương, kể cả phụ cấp và trợ cấp con (nếu có).

2. Nghị định số 12/CP ngày 26 tháng 1 năm 1995 của Chính phủ về việc ban hành Điều lệ BHXH

Điều 28. – Người lao động nghỉ việc nhưng chưa đủ tuổi đời để hưởng trợ cấp hưu trí hàng tháng quy định tại các Điều 25, 26 Điều lệ này thì được hưởng trợ cấp 1 lần cứ mỗi năm đóng BHXH được tính bằng 1 tháng mức bình quân của tiền lương tháng làm căn cứ đóng BHXH hoặc có thể chờ đến khi đủ tuổi đời thì được hưởng chế độ hưu trí hàng tháng.

3. Luật BHXH số 71/2006/QH11 ngày 29 tháng 6 năm 2006 năm 2006 có hiệu lực thi hành từ ngày 01 tháng 01 năm 2007

Điều 55. BHXH một lần đối với người không đủ điều kiện hưởng lương hưu (đối với BHXH bắt buộc)

1. Người lao động quy định tại các điểm a, b, c và e khoản 1 Điều 2 của Luật này được hưởng BHXH một lần khi thuộc một trong các trường hợp sau đây:

a) Đủ tuổi hưởng lương hưu theo quy định tại khoản 1 Điều 50 của Luật này mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;

b) Suy giảm khả năng lao động từ 61% trở lên mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;

c) Sau một năm nghỉ việc nếu không tiếp tục đóng BHXH và có yêu cầu nhận;

d) Ra nước ngoài để định cư.

2. Người lao động quy định tại điểm d và điểm đ khoản 1 Điều 2 của Luật này được hưởng BHXH một lần khi phục viên, xuất ngũ, thôi việc mà không đủ điều kiện để hưởng lương hưu.

Điều 56. Mức hưởng BHXH một lần

Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm tính bằng 1,5 tháng mức bình quân tiền lương, tiền công tháng đóng BHXH.

Điều 73. BHXH một lần đối với người không đủ điều kiện hưởng lương hưu hằng tháng (đối với BHXH tự nguyện)

Người lao động được hưởng BHXH một lần khi thuộc một trong các trường hợp sau đây:

1. Nam đủ sáu mươi tuổi, nữ đủ năm mươi lăm tuổi mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH, trừ trường hợp quy định tại khoản 2 Điều 70 của Luật này;

2. Không tiếp tục đóng BHXH và có yêu cầu nhận BHXH một lần mà chưa đủ hai mươi năm đóng BHXH;

3. Ra nước ngoài để định cư.

Điều 74. Mức hưởng BHXH một lần

Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm tính bằng 1,5 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH.

4. Luật BHXH số 58/2014/QH13 ngày 20 tháng 11 năm 2014 có hiệu lực thi hành từ ngày 01 tháng 01 năm 2007

Điều 60. BHXH một lần (đối với BHXH bắt buộc)

1. Người lao động quy định tại khoản 1 Điều 2 của Luật này mà có yêu cầu thì được hưởng BHXH một lần nếu thuộc một trong các trường hợp sau đây:

a) Đủ tuổi hưởng lương hưu theo quy định tại các khoản 1, 2 và 4 Điều 54 của Luật này mà chưa đủ 20 năm đóng BHXH hoặc theo quy

định tại khoản 3 Điều 54 của Luật này mà chưa đủ 15 năm đóng BHXH và không tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện;

b) Ra nước ngoài để định cư;

c) Người đang bị mắc một trong những bệnh nguy hiểm đến tính mạng như ung thư, bại liệt, xơ gan cổ chướng, phong, lao nặng, nhiễm HIV đã chuyển sang giai đoạn AIDS và những bệnh khác theo quy định của Bộ Y tế;

d) Trường hợp người lao động quy định tại điểm đ và điểm e khoản 1 Điều 2 của Luật này khi phục viên, xuất ngũ, thôi việc mà không đủ điều kiện để hưởng lương hưu.

2. Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm được tính như sau:

a) 1,5 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng trước năm 2014;

b) 02 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi;

c) Trường hợp thời gian đóng BHXH chưa đủ một năm thì mức hưởng BHXH bằng số tiền đã đóng, mức tối đa bằng 02 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH.

3. Mức hưởng BHXH một lần thực hiện theo quy định tại khoản 2 Điều này không bao gồm số tiền Nhà nước hỗ trợ đóng BHXH tự nguyện, trừ trường hợp quy định tại điểm c khoản 1 Điều này.

4. Thời điểm tính hưởng BHXH một lần là thời điểm ghi trong quyết định của cơ quan BHXH.

Điều 77. BHXH một lần (đối với BHXH tự nguyện)

1. Người lao động quy định tại khoản 4 Điều 2 của Luật này mà có yêu cầu thì được hưởng BHXH một lần nếu thuộc một trong các trường hợp sau đây:

a) Đủ điều kiện về tuổi theo quy định tại điểm a khoản 1 Điều 73 của Luật này nhưng chưa đủ 20 năm đóng BHXH mà không tiếp tục tham gia BHXH;

b) Ra nước ngoài để định cư;

c) Người đang bị mắc một trong những bệnh nguy hiểm đến tính mạng như ung thư, bại liệt, xơ gan cổ chướng, phong, lao nặng, nhiễm HIV đã chuyển sang giai đoạn AIDS và những bệnh khác theo quy định của Bộ Y tế.

2. Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm được tính như sau:

a) 1,5 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH cho những năm đóng trước năm 2014;

b) 02 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi;

c) Trường hợp thời gian đóng BHXH chưa đủ một năm thì mức hưởng BHXH bằng số tiền đã đóng, mức tối đa bằng 02 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH.

3. Mức hưởng BHXH một lần của đối tượng được Nhà nước hỗ trợ thực hiện theo quy định tại khoản 2 Điều này không bao gồm số tiền Nhà nước hỗ trợ đóng BHXH tự nguyện, trừ trường hợp quy định tại điểm c khoản 1 Điều này.

4. Thời điểm tính hưởng BHXH một lần là thời điểm ghi trong quyết định của cơ quan BHXH.

5. Việc thực hiện chế độ BHXH đối với người lao động tham gia BHXH tự nguyện đang hưởng lương hưu ra nước ngoài để định cư được thực hiện theo quy định tại khoản 1 và khoản 2 Điều 65 của Luật này.

5. Nghị quyết số: 93/2015/QH13 ngày 22 tháng 06 năm 2015 của Quốc hội về việc thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần đối với người lao động

Điều 1.

1. Người lao động được bảo lưu thời gian đóng BHXH để đủ điều kiện hưởng lương hưu nhằm bảo đảm cuộc sống khi hết tuổi lao động theo quy định của Luật BHXH năm 2014.

Trường hợp người lao động tham gia BHXH bắt buộc sau một năm nghỉ việc, người tham gia BHXH tự nguyện sau một năm không tiếp tục đóng BHXH mà chưa đủ 20 năm đóng BHXH khi có yêu cầu thì được nhận BHXH một lần.

2. Mức hưởng BHXH một lần đối với người tham gia BHXH bắt buộc được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm được tính như sau:

a) 1,5 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng trước năm 2014;

b) 02 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi.

3. Mức hưởng BHXH một lần đối với người tham gia BHXH tự nguyện được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm được tính như sau:

a) 1,5 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH cho những năm đóng trước năm 2014;

b) 02 tháng mức bình quân thu nhập tháng đóng BHXH cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi.

6. Nghị định số: 115/2015/NĐ-CP ngày 11 tháng 11 năm 2015 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật BHXH về BHXH bắt buộc

Điều 8. BHXH một lần

1. Người lao động quy định tại Khoản 1 và Khoản 2 Điều 2 của Nghị định này mà có yêu cầu thì được hưởng BHXH một lần nếu thuộc một trong các trường hợp sau đây:

a) Đủ tuổi hưởng lương hưu theo quy định tại các Khoản 1, 2 và 4 Điều 54 của Luật BHXH mà chưa đủ 20 năm đóng BHXH hoặc theo quy định tại Khoản 3 Điều 54 của Luật BHXH mà chưa đủ 15 năm đóng BHXH và không tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện;

b) Sau một năm nghỉ việc mà chưa đủ 20 năm đóng BHXH và không tiếp tục đóng BHXH;

c) Ra nước ngoài để định cư;

d) Người đang bị mắc một trong những bệnh nguy hiểm đến tính mạng như ung thư, bại liệt, xơ gan cổ chướng, phong, lao nặng, nhiễm HIV đã chuyển sang giai đoạn AIDS và những bệnh khác theo quy định của Bộ Y tế;

2. Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH, cứ mỗi năm được tính như sau:

a) 1,5 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng trước năm 2014;

b) 02 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH cho những năm đóng từ năm 2014 trở đi;

c) Trường hợp thời gian đóng BHXH chưa đủ một năm thì mức hưởng BHXH bằng số tiền đã đóng, mức tối đa bằng 02 tháng mức bình quân tiền lương tháng đóng BHXH.

3. Mức hưởng BHXH một lần thực hiện theo quy định tại Khoản 2 Điều này không bao gồm số tiền Nhà nước hỗ trợ đóng BHXH tự nguyện, trừ trường hợp quy định tại Điểm d Khoản 1 Điều này.

4. Thời điểm tính hưởng BHXH một lần là thời điểm ghi trong quyết định của cơ quan BHXH.

5. Hồ sơ, giải quyết hưởng BHXH một lần thực hiện theo quy định tại Điều 109 và các Khoản 3, 4 Điều 110 của Luật BHXH.

6. Nghị định số: 134/2015/NĐ-CP ngày 29 tháng 12 năm 2015 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật BHXH về BHXH tự nguyện

Điều 8. BHXH một lần

1. Người tham gia BHXH tự nguyện được hưởng BHXH một lần theo quy định tại Điều 77 của Luật BHXH và Nghị quyết số 93/2015/QH13 ngày 22 tháng 6 năm 2015 của Quốc hội về việc thực hiện chính sách hưởng BHXH một lần đối với người lao động.

2. Hồ sơ hưởng BHXH một lần thực hiện theo quy định tại Điều 109 của Luật BHXH.

3. Giải quyết hưởng BHXH một lần thực hiện theo quy định tại Khoản 3 và Khoản 4 Điều 110 của Luật BHXH.

PHỤ LỤC 2: QUY ĐỊNH HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN Ở MỘT SỐ QUỐC GIA

Ở **Trung Quốc**, mặc dù quy định nếu có dưới 15 năm đóng góp, người được bảo hiểm có thể lựa chọn dừng đóng và nhận chi trả một lần, nhưng Nhà nước vẫn khuyến khích người dân duy trì việc đóng góp với các hình thức:

(i) Những người tham gia chương trình bảo hiểm hưu trí cơ bản trước năm 2011 ở độ tuổi nghỉ hưu theo luật định và có ít nhất 10 năm nhưng dưới 15 năm làm việc thuộc diện bao phủ BHXH có thể đóng một khoản đóng góp một lần để đủ điều kiện hưởng hưu trí cơ bản.

(ii) Những người được bảo hiểm đủ 60 tuổi với dưới 15 năm làm việc thuộc diện bao phủ BHXH có thể tiếp tục đóng góp cho đến khi họ đủ điều kiện hoặc thực hiện khoản đóng góp một lần vào chương trình hưu trí dành cho nông dân và cư dân thành thị không làm công ăn lương (có sự hỗ trợ của Nhà nước) để đủ điều kiện hưởng chế độ hưu trí.

Ở **Ai Cập**, chi trả BHXH một lần chỉ được giải quyết đối với các trường hợp (i) đủ 60 tuổi nhưng không đủ điều kiện hưởng chế độ hưu trí; (ii) ở mọi độ tuổi nếu di cư ra nước ngoài vĩnh viễn; hoặc (iii) phụ nữ được bảo hiểm từ 51 tuổi trở lên trở lên (kết hôn, li dị hoặc góa phụ) mà không đủ điều kiện hưởng chế độ hưu trí. Điều kiện đủ để hưởng chế độ hưu trí là đủ 60 tuổi với ít nhất 120 tháng (10 năm) đóng góp.

Người tham gia BHXH ở **Indonesia** nếu có thời gian đóng góp dưới 180 tháng (15 năm) sẽ được hưởng BHXH một lần bằng tổng các khoản đóng góp của người đó cộng với thu nhập có được từ đầu tư.

Đối với một số nước như Cộng hòa dân chủ nhân dân Lào và Pakistan, BHXH một lần chỉ được chi trả khi người lao động đến tuổi nghỉ hưu và không đủ điều kiện để hưởng hưu trí định kỳ. Ví dụ:

- Ở **Lào**, nam giới 60 tuổi và phụ nữ 55 tuổi với dưới 15 năm đóng góp. Mức hưởng hưu trí một lần bằng 1,5 tháng lương bình quân của người được bảo hiểm trong sáu tháng cuối trước khi nghỉ hưu nhân với số năm đóng bảo hiểm.

- Ở **Pakistan**, nam giới 60 tuổi, phụ nữ 55 tuổi, hoặc thợ hầm lò 50 tuổi với ít nhất 2 năm nhưng dưới 15 năm đóng góp. Mức hưởng hưu trí một lần được tính bằng một tháng lương bình quân của người được bảo hiểm đối với mỗi năm đóng góp.

PHỤ LỤC 3: GIỚI THIỆU CUỘC KHẢO SÁT VIỆC THỰC HIỆN CHÍNH SÁCH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN TẠI 4 ĐỊA PHƯƠNG

1. Mục đích của khảo sát: Nhằm thu thập các thông tin cần thiết để phân tích sâu những tác động xã hội và giới của chính sách hưởng bảo hiểm xã hội một lần lên cá nhân người lao động mà việc rà soát đánh giá tài liệu không thể có được. Các thông tin cần thu thập để đánh giá tác động bao gồm:

- Thông tin chung về cá nhân người lao động, bao gồm giới tính, độ tuổi, tình trạng hôn nhân, và trình độ văn hóa chuyên môn;

- Thông tin về việc làm của cá nhân người lao động, bao gồm loại hình công việc, khu vực hoạt động kinh tế, thu nhập, số năm làm việc có tham gia BHXH (cả bắt buộc và tự nguyện);

- Thông tin về quyết định hưởng BHXH một lần của cá nhân người lao động, bao gồm lý do hưởng BHXH một lần, hiểu biết về chính sách BHXH; và

- Thông tin về đề xuất của cá nhân người lao động đối với quy định hưởng BHXH một lần.

2. Đối tượng khảo sát: Để có được những thông tin nêu ở trên, khảo sát tập trung vào 2 nhóm đối tượng sau đây:

Nhóm 1: Những người đã hưởng chế độ BHXH một lần từ 6 tháng trở lên; và

Nhóm 2: Những người đang làm thủ tục hưởng chế độ BHXH một lần.

3. Phạm vi khảo sát:

▪ *Phạm vi về thời gian:* Không có giới hạn về thời gian trong việc thu thập các thông tin đã nêu ở trên đối với những người đã và đang hưởng chế độ BHXH một lần.

▪ *Địa bàn khảo sát:* Khảo sát được thực hiện ở một quận và một huyện của thành phố Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh, và một huyện của tỉnh Bắc Giang, và tỉnh Long An, cụ thể như sau:

- Hà Nội: Quận Đống Đa và huyện Đông Anh.
- TP. Hồ Chí Minh: Quận Bình Tân và huyện Bình Chánh.
- Bắc Giang: Huyện Việt Yên.
- Long An: Huyện Bến Lức.

4. Nội dung khảo sát: Các nội dung khảo sát được thể hiện trong các Phiếu khảo sát đối với những nhóm đối tượng được lựa chọn được đính kèm trong Phụ lục 2.

5. Cách thức tiến hành: Hoạt động khảo sát để đánh giá tác động của một chính sách là một sự hợp tác và phối hợp chặt chẽ giữa nhóm chuyên gia đánh giá với Vụ BHXH thuộc Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội, BHXH Việt Nam và các cơ quan BHXH cấp tỉnh, huyện của các địa phương được tiến hành khảo sát. Hoạt động khảo sát được tiến hành theo nhóm đối tượng được lựa chọn.

a) Đối với nhóm đối tượng đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần: Việc khảo sát được thực hiện ngay tại cửa nộp hồ sơ hưởng BHXH một lần và đi kèm đến nhận chi trả BHXH một lần tại trụ sở của cơ quan BHXH hoặc bưu điện cấp huyện/quận của các địa phương được tiến hành khảo sát.

b) Đối với nhóm đối tượng đã hưởng BHXH một lần: Một danh sách những người đã hưởng BHXH một lần từ 6 tháng trở về trước được các cơ quan BHXH cấp quận/huyện lập ra và gửi cho nhóm chuyên gia đánh giá 1 tuần trước khi thực hiện phỏng vấn với số lượng:

- Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh: 45 người/thành phố;
- Bắc Giang và Long An: 23 người/tỉnh.

Ban đầu nhóm chuyên gia đánh giá dự kiến mời tất cả những người đã hưởng BHXH một lần đến trụ sở cơ quan BHXH cấp huyện/quận để tiến hành khảo sát, nhưng phương án này không thành công. Sau đó, nhóm chuyên gia đánh giá, thông qua các danh sách được cung cấp, liên hệ trực tiếp qua điện thoại với từng cá nhân để hẹn gặp phỏng vấn. Tuy nhiên không nhiều người sẵn sàng cho các cuộc gặp này do đó nhóm chuyên gia đánh giá phải trực tiếp tiếp cận với từng cá nhân.

c). Thời gian tiến hành khảo sát:

Đối với Hà Nội và hai tỉnh Bắc Giang và Long An, khảo sát được tiến hành trong hai ngày đối với mỗi địa phương. Riêng TP. Hồ Chí Minh, khảo sát được tiến hành trong 3 ngày.

Trong thời gian tiến hành khảo sát, đầu tiên, nhóm chuyên gia đánh giá gặp mặt với cơ quan BHXH cấp tỉnh và cấp huyện tại địa phương được tiến hành khảo sát để tìm hiểu tổng quan việc giải quyết BHXH một lần trên địa bàn được khảo sát, tập trung vào các vấn đề: xu hướng hưởng BHXH một lần, đặc điểm chung của nhóm đối tượng hưởng BHXH một lần, thủ tục và những khó khăn trong giải quyết hưởng BHXH một lần, những kiến nghị của các cơ quan thực hiện chính sách với các cơ quan hoạch định chính sách về hưởng BHXH một lần. Sau đó đến cơ quan BHXH hoặc bưu điện cấp huyện/quận của các địa phương để tiến hành các phỏng vấn ngẫu nhiên.

7. Đặc điểm của mẫu khảo sát

Mẫu khảo sát được đặt ra ngay từ ban đầu là 200 người đã và đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần. Với tư duy là tỷ trọng người tham gia BHXH và hưởng hưu trí ở Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh cao hơn rất nhiều so với 2 tỉnh Bắc Giang và Long An, nên nhóm chuyên gia đánh giá dự kiến thực hiện một mẫu khảo sát với tỷ trọng Phiếu hỏi được phân bổ như sau:

Số TT	Tỉnh/Thành phố	Đối tượng đã hưởng BHXH một lần	Đối tượng đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần
1	TP. Hà Nội	40 người	25 người
2	Tỉnh Bắc Giang	20 người	15 người
3	TP. Hồ Chí Minh	40 người	25 người
4	Tỉnh Long An	20 người	15 người
Cộng		120 người	80 người

Tuy nhiên sau khi thực hiện khảo sát ở Hà Nội (vừa mang tính thử nghiệm Phiếu hỏi vừa tiến hành khảo sát thực tế) cùng với những khó khăn về tiếp cận những người đã hưởng BHXH một lần từ 6 tháng trở lên trở về trước cũng như thời gian thực tế cho phép thực hiện hiện khảo sát (2 ngày đối với mỗi địa phương), nhóm chuyên gia đánh giá đã quyết định không áp đặt tỷ trọng giữa hai nhóm đối tượng được phỏng vấn cũng như số lượng người được phỏng vấn ở mỗi địa phương, mà

thực hiện ngẫu nhiên trong thời gian tiến hành khảo sát ở địa phương.
 Kết quả số người được khảo sát ở các địa phương như sau:

Số TT	Tỉnh/Thành phố	Đối tượng đã hưởng BHXH một lần (người)		Đối tượng đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần (người)	
		<i>Nam</i>	<i>Nữ</i>	<i>Nam</i>	<i>Nữ</i>
1	TP. Hà Nội	0	0	10	25
2	Tỉnh Bắc Giang	5	7	17	19
3	TP.Hồ Chí Minh	11	16	24	36
4	Tỉnh Long An	5	6	11	15
Cộng		21	29	62	95

CÁC PHIẾU KHẢO SÁT

I. PHIẾU KHẢO SÁT XU HƯỚNG HƯỞNG BHXH MỘT LẦN CỦA NGƯỜI LAO ĐỘNG

(Phiếu dành cho người đã hưởng BHXH một lần)

Để có cơ sở hoàn thiện hệ thống pháp luật về BHXH, chúng tôi tiến hành khảo sát quan điểm của người lao động về xu hướng hưởng BHXH một lần theo quy định của Luật BHXH. Chúng tôi trân trọng kính mời ông (bà) dành thời gian tham gia vào cuộc khảo sát này. Những thông tin mà ông (bà) cung cấp là đặc biệt quan trọng cho cuộc khảo sát này. Những thông tin thu được sẽ được mã hóa để đảm bảo sự riêng tư cá nhân ông (bà) và chỉ được dùng để phục vụ cho báo cáo của cuộc khảo sát này mà không sử dụng vào mục đích nào khác.

Xin chân thành cảm ơn sự tham gia của ông (bà)!

Phiếu số:

A. THÔNG TIN CHUNG

A1. Họ và tên người được hỏi:

A2. Năm sinh: 3. Giới tính (Ghi theo: 1-Nam; 2-Nữ)

A4. Tình trạng hôn nhân hiện nay:

(Ghi theo: 1-Độc thân; 2- Đã kết hôn; 3- Ly hôn hoặc ly thân; 4-Góa)

A5. Thông tin liên hệ (điện thoại hoặc email):

A6. Bậc học cao nhất đã tốt nghiệp

(Ghi theo:

Chưa đi học	00	Sơ cấp nghề	04	Cao đẳng nghề	08
Dưới tiểu học	01	Trung học phổ thông	05	Cao đẳng	09
Tiểu học	02	Trung cấp nghề	06	Đại học	10
Trung học cơ sở	03	Trung cấp chuyên nghiệp	07	Từ thạc sỹ trở lên	11)

B. THÔNG TIN VỀ VIỆC LÀM TRƯỚC KHI HƯỞNG BHXH MỘT LẦN

B1. Công việc ông (bà) đảm nhận ngay trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần (Mô tả cụ thể, ví dụ: kế toán kiêm công việc hành chính cho một doanh nghiệp tư nhân; hoặc công nhân may; hoặc sửa chữa điện nước; ...)

B2. Mức thu nhập tháng cao nhất (bao gồm tiền lương, các khoản trợ cấp, tiền làm thêm giờ, tiền thưởng và các khoản khác) mà ông (bà) đã được nhận trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

B3. Mức thu nhập tháng thấp nhất (bao gồm tiền lương, các khoản trợ cấp, tiền làm thêm giờ, tiền thưởng và các khoản khác) mà ông (bà) đã được nhận trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

B4. Số năm đã làm việc cho đến khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

Trong đó, số năm làm việc chia theo các khu vực kinh tế:

1- Nhà nước:

2- Tư nhân:

3- Có vốn đầu tư nước ngoài:

4- Tự tạo việc làm:

B5. Số năm đã đóng BHXH

Trong đó, số năm đã đóng BHXH theo:

1- Loại hình bắt buộc:

2- Loại hình tự nguyện:

Nếu số năm đã đóng BHXH bằng số năm làm việc, xin chuyển sang Câu C1.

B6. Xin ông (bà) vui lòng cho biết **lý do về số năm** đã đóng BHXH ít hơn số năm đã làm việc.

(Lưu ý các nội dung sau:

- 1. Có thời gian làm công việc không thuộc diện được tham gia BHXH bắt buộc (trước năm 2007);*
- 2. Có thời gian làm công việc không thuộc diện được tham gia BHXH bắt buộc (sau năm 2007), nhưng không tham gia BHXH tự nguyện;*
- 3. Không được chủ sử dụng lao động đóng BHXH.)*

C. THÔNG TIN VỀ QUYẾT ĐỊNH HƯỞNG BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN

C1. Xin ông (bà) vui lòng cho biết **thời điểm quyết định** làm thủ tục hưởng BHXH một lần.

C2. Xin ông (bà) vui lòng cho biết lý do quyết định làm thủ tục hưởng BHXH một lần. (có thể hơn một lý do). Đánh dấu ✓ vào lý do được đưa ra.

Lý do	Đánh dấu
1. Không thể tìm tiếp tục tìm được việc làm mà chủ sử dụng lao động sẽ đóng một phần BHXH cho mình.	
2. Không đủ khả năng về tài chính để tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện.	
3. Thời gian chờ đến khi được hưởng lương hưu hàng tháng quá dài.	
4. Thời gian đóng ngắn nên sau này cũng không được hưởng lương hưu hàng tháng (<i>rút trước còn hơn</i>).	
5. Cần tiền để đầu tư cho kinh doanh sau khi việc làm mà chủ sử dụng lao động sẽ đóng một phần BHXH cho mình bị dừng.	
6. Dùng tiền hưởng BHXH một lần để gửi tiết kiệm có lợi hơn.	
7. Cần tiền để trang trải nợ nần.	
8. Cần tiền để trang trải chi phí chữa bệnh dài ngày.	
9. Rút hưởng BHXH một lần để nuôi con ăn học sau này các con sẽ nuôi.	
10. Rút hưởng BHXH bây giờ, đến khi về già vẫn nhận được trợ cấp của Nhà nước cho người cao tuổi khi không có lương hưu hàng tháng.	
11. Khác (<i>ghi rõ</i>).	

C3. Xin ông (bà) vui lòng cho biết về việc sử dụng khoản tiền hưởng BHXH một lần.

C4. Ông (bà) có biết về quyền được tham gia BHXH tự nguyện và tiếp tục đóng BHXH để có thể hưởng hưu trí hàng tháng khi về già trước khi đưa ra quyết định hưởng BHXH một lần không?

(Ghi theo: 1-Có; 2-Không.)

C5. Ông (bà) có mong muốn thay đổi quyết định hưởng BHXH một lần của mình không?

(Ghi theo: 1-Có; 2-Không. Nếu có chuyển sang Câu C6, nếu không chuyển sang Câu D1)

C6. Ông (bà) sẽ làm gì nếu thay đổi quyết định hưởng BHXH một lần của mình?

(Lưu ý các nội dung sau:

- 1. Tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện;*
- 2. Vận động những người trong gia đình hỗ trợ mình tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện để đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng.)*

D. THÔNG TIN VỀ ĐỀ XUẤT ĐỔI VỚI QUY ĐỊNH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN

D1. Xin ông (bà) cho biết ý nghĩa của khoản BHXH một lần đối với ông (bà) và gia đình?.

D2. Xin ông (bà) cho biết suy nghĩ của mình đối với việc duy trì chế độ hưởng BHXH một lần?

(Lưu ý các nội dung sau:

- 1. Cần có chế độ hưởng BHXH một lần;*
- 2. Không nên có chế độ hưởng BHXH một lần;*
- 3. Nên quy định điều kiện thời gian đủ để hưởng hưu trí hàng tháng ngắn mặc dù mức hưởng có thể thấp để không yêu cầu hưởng BHXH một lần;*
- 4. Cho phép cá nhân vay từ khoản đóng BHXH của mình để đầu tư kinh doanh với mức lãi suất ưu đãi.)*

D3. Xin ông (bà) cho biết cần được hỗ trợ gì để tiếp tục tham gia BHXH mà không hưởng BHXH một lần.

Xin trân trọng cảm ơn ông (bà) đã tham gia khảo sát này./.

II. PHIẾU KHẢO SÁT XU HƯỚNG HUỞNG BHXH MỘT LẦN CỦA NGƯỜI LAO ĐỘNG

(Phiếu dành cho người đang làm thủ tục hưởng BHXH một lần)

Để có cơ sở hoàn thiện hệ thống pháp luật về BHXH, chúng tôi tiến hành khảo sát quan điểm của người lao động về xu hướng hưởng BHXH một lần theo quy định của Luật BHXH. Chúng tôi trân trọng kính mời ông (bà) dành thời gian tham gia vào cuộc khảo sát này. Những thông tin mà ông (bà) cung cấp là đặc biệt quan trọng cho cuộc khảo sát này. Những thông tin thu được sẽ được mã hóa để đảm bảo sự riêng tư cá nhân ông (bà) và chỉ được dùng để phục vụ cho báo cáo của cuộc khảo sát này mà không sử dụng vào mục đích nào khác.

Xin chân thành cảm ơn sự tham gia của ông (bà)!

Phiếu số:

A. THÔNG TIN CHUNG

A1. Họ và tên người được hỏi:

A2. Năm sinh: 3. Giới tính (Ghi theo: 1-Nam; 2-Nữ)

A4. Tình trạng hôn nhân hiện nay:

(Ghi theo: 1-Độc thân; 2- Đã kết hôn; 3- Ly hôn hoặc ly thân; 4-Góa)

A5. Thông tin liên hệ (điện thoại hoặc email):

A6. Bậc học cao nhất đã tốt nghiệp

(Ghi theo:

Chưa đi học	00	Sơ cấp nghề	04	Cao đẳng nghề	08
Dưới tiểu học	01	Trung học phổ thông	05	Cao đẳng	09
Tiểu học	02	Trung cấp nghề	06	Đại học	10
Trung học cơ sở	03	Trung cấp chuyên nghiệp	07	Từ thạc sỹ trở lên	11)

B. THÔNG TIN VỀ VIỆC LÀM TRƯỚC KHI HUỞNG BHXH MỘT LẦN

B1. Công việc ông (bà) đảm nhận ngay trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần (Mô tả cụ thể, ví dụ: kế toán kiêm công việc hành chính cho một doanh nghiệp tư nhân; hoặc công nhân may; hoặc sửa chữa điện nước; ...)

B2. Mức thu nhập tháng cao nhất (bao gồm tiền lương, các khoản trợ cấp, tiền làm thêm giờ, tiền thưởng và các khoản khác) mà ông (bà) đã được nhận trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

B3. Mức thu nhập tháng thấp nhất (bao gồm tiền lương, các khoản trợ cấp, tiền làm thêm giờ, tiền thưởng và các khoản khác) mà ông (bà) đã được nhận trước khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

B4. Số năm đã làm việc cho đến khi làm thủ tục hưởng BHXH một lần

Trong đó, số năm làm việc chia theo các khu vực kinh tế:

1- Nhà nước:

2- Tư nhân:

3- Có vốn đầu tư nước ngoài:

4- Tự tạo việc làm:

B5. Số năm đã đóng BHXH

Trong đó, số năm đã đóng BHXH theo:

1- Loại hình bắt buộc:

2- Loại hình tự nguyện:

Nếu số năm đã đóng BHXH bằng số năm làm việc, xin chuyển sang Câu C1.

B6. Xin ông (bà) vui lòng cho biết **lý do về số năm** đã đóng BHXH ít hơn số năm đã làm việc.

(Lưu ý các nội dung sau:

4. *Có thời gian làm công việc không thuộc diện được tham gia BHXH bắt buộc (trước năm 2007);*

5. *Có thời gian làm công việc không thuộc diện được tham gia BHXH bắt buộc (sau năm 2007), nhưng không tham gia BHXH tự nguyện;*

6. *Không được chủ sử dụng lao động đóng BHXH.)*

C. THÔNG TIN VỀ QUYẾT ĐỊNH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN

C1. Xin ông (bà) vui lòng cho biết **thời điểm quyết định** làm thủ tục hưởng BHXH một lần.

C2. Xin ông (bà) vui lòng cho biết lý do quyết định làm thủ tục hưởng BHXH một lần. (có thể hơn một lý do). Đánh dấu ✓ vào lý do được đưa ra.

Lý do	Đánh dấu
1. Không thể tìm tiếp tục tìm được việc làm mà chủ sử dụng lao động sẽ đóng một phần BHXH cho mình.	
2. Không đủ khả năng về tài chính để tiếp tục tham gia BHXH tự nguyện.	
3. Thời gian chờ đến khi được hưởng lương hưu hàng tháng quá dài.	
4. Thời gian đóng ngắn nên sau này cũng không được hưởng lương hưu hàng tháng (rút trước còn hơn).	
5. Cần tiền để đầu tư cho kinh doanh sau khi việc làm mà chủ sử dụng lao động sẽ đóng một phần BHXH cho mình bị dừng.	
6. Dùng tiền hưởng BHXH một lần để gửi tiết kiệm có lợi hơn.	
7. Cần tiền để trang trải nợ nần.	
8. Cần tiền để trang trải chi phí chữa bệnh dài ngày.	
9. Rút hưởng BHXH một lần để nuôi con ăn học sau này các con sẽ nuôi.	
10. Rút hưởng BHXH bây giờ, đến khi về già vẫn nhận được trợ cấp của Nhà nước cho người cao tuổi khi không có lương hưu hàng tháng.	
11. Khác (ghi rõ).	

C3. Ông (bà) có biết về quyền được tham gia BHXH tự nguyện và tiếp tục đóng BHXH để có thể hưởng hưu trí hàng tháng khi về già trước khi đưa ra quyết định hưởng BHXH một lần không?

(Ghi theo: 1-Có; 2-Không.)

C4. Ông (bà) có muốn dừng thủ tục hưởng BHXH một lần của mình để tiếp tục đóng BHXH tự nguyện không? Xin cho biết lý do. (Ghi theo: 1-Có; 2-Không.)

D. THÔNG TIN VỀ ĐỀ XUẤT ĐỔI VỚI QUY ĐỊNH HƯỞNG BHXH MỘT LẦN

D1. Xin ông (bà) cho biết ý nghĩa của khoản BHXH một lần đối với ông (bà) và gia đình?.

D2. Xin ông (bà) cho biết suy nghĩ của mình đối với việc duy trì chế độ hưởng BHXH một lần?

(Lưu ý các nội dung sau:

- 1. Cần có chế độ hưởng BHXH một lần;*
- 2. Không nên có chế độ hưởng BHXH một lần;*
- 3. Nên quy định điều kiện thời gian đủ để hưởng hưu trí hàng tháng ngăn mặc dù mức hưởng có thể thấp để không yêu cầu hưởng BHXH một lần;*
- 4. Cho phép cá nhân vay từ khoản đóng BHXH của mình để đầu tư kinh doanh với mức lãi suất ưu đãi.)*

D3. Xin ông (bà) cho biết **cần được hỗ trợ gì** để tiếp tục tham gia BHXH mà không hưởng BHXH một lần.

Xin trân trọng cảm ơn ông (bà) đã tham gia khảo sát này./.